

LEPAAN KARTANON YMPÄRISTÖN SUUNNITTELU

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Lepaa, maisemasuunnittelun koulutusohjelma

syksy, 2018

Elina Ojanen

Hortonomi

Lepaa

Tekijä	Elina Ojanen	Vuosi 2018
Työn nimi	Lepaan Kartanon ympäristön suunnittelu	
Työn ohjaaja	Sari Suomalainen	

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli suunnitella Lepaan kartanon ympäristö uudelleen hyödyntämällä vanhoja perennalajeja. Suunnittelussa huomioitiin kartanon historiallinen arvo ja kestävän kehityksen näkökulmat ekologista ympäristöä tuottaessa. Työn tilaajana oli Hämeen ammattikorkeakoulu.

Ennen varsinaista yleissuunnittelua selvitettiin Suomen yleistä puutarhahistoriaa sekä minkälaisia vanhoja perennalajeja Suomessa on ollut käytössä 1850 – 1950 – luvuilla. Selvityksessä tutkittiin myös mitkä lainsäädännöt ja ohjeistukset vaikuttavat Lepaan kartanon ympäristöön. Taustaselvityksessä tarkasteltiin lisäksi miten kulttuurillinen, ekologinen ja taloudellinen kestävyys saatiin parhaiten toteutettua kohteen yleissuunnittelussa. Kohteen nykytilan inventoinnissa kartoitettiin silmämääräisesti rakenteellisten ominaisuuksien korjaustarpeita sekä kartanon ympäristön nykykäyttöä vastaavia tarpeita.

Suunnitteluratkaisut perustuvat kartanon ympäristön nykytilassa havaittuihin epäkohtiin ja tilaajan toiveisiin kohteen kehittämistä, jolloin niissä annetaan ehdotukset rakenteille ja kasvillisuudelle. Suunnitelmassa on hyödynnetty vanhoja perennalajeja, joita on saatavilla myös kestävästä lajikannasta. Vanhat perennalajit ovat yleisesti ottaen nykyisiä, pitkälle jalostettuja lajikkeita kestävämpiä, jonka ansiosta ne sietävät vaihtelevia kasvuolosuhteita hyvin. Kestävien, vanhojen perennalajien käyttö edesauttaa Lepaan kulttuurihistoriallisen arvojen säilymisessä tulevaisuuteen.

Avainsanat Rakennettu kulttuuriympäristö, Lepaan kartano, Vanhat perennalajit, Kestävä kehitys

Sivut 50 sivua, joista liitteitä 7 sivua.

Degree Programme in Landscape Design
Lepaa

Author	Elina Ojanen	Year 2018
Subject	Environment design of the mansion of Lepaa	
Supervisor	Sari Suomalainen	

ABSTRACT

The aim of this thesis is to redesign the environment of the mansion of Lepaa by using old perennial plants. The historical value of the mansion and perspectives of sustainable development were taken into account when designing and producing ecological environment. Häme University of Applied Sciences commissioned this thesis.

Before designing the masterplan the general garden history of Finland and the kinds of old perennial plants there were used in Finland on decades 1850 – 1950 were clarified. The legislation and regulations that affect the environment of Lepaa mansion were also studied in the beginning of the project. One of the goals was to find out how cultural, ecological and financial sustainability can be achieved in the best way in the study area. The structural qualities and the needs of current use of the mansion's environment were surveyed visually at the inventory of current state.

Design solutions are based on observed shortcomings of current state as well as the requirements how to develop the environment given by the Häme University of Applied Sciences. The design solutions include proposals for structures and vegetation; for example exploited old perennial plants which are also available among sustainable plant species. Old perennial plants are, in general, more sustainable than the current plants that are highly refined. Therefore, old perennial plants can tolerate well varying growth conditions. In order to maintain the heritage of Lepaa's cultural historical values well into the future is achieved by using old, sustainable perennial plants.

Keywords Built cultural environment, Lepaa mansion, Old perennial plants, Sustainable development

Pages 50 pages including appendices 7 pages.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	PUUTARHAHISTORIAA SUOMESSA.....	2
2.1	Yleistä tietoa Suomen puutarhakulttuurin historiasta	2
2.2	Suomessa käytettyjä vanhoja perennalajeja	3
2.3	Historiallisen ympäristön inventointi	4
3	LEPAAN KARTANO	6
3.1	Lepaan kartanon historiaselvitys	7
3.2	Lepaalla käytettyjä vanhoja perennalajeja	10
4	SUUNNITTELUSSA HUOMIOITAVAA	11
4.1	Historiallista ympäristöä suojeleva lainsäädäntö	11
4.2	Lepaan kartanon ympäristön suunnittelun tavoitteet.....	15
4.3	Green flag award	17
4.4	Kestävän kehityksen huomioonottaminen suunnittelussa.....	18
5	NYKYTILA JA SUUNNITTELUN LÄHTÖKOHDAT	20
5.1	Työn tavoite ja suunnittelualueen rajaus.....	21
5.2	Kartanon ympäristön nykytila suunnittelun lähtökohtana	22
5.3	Talvi-inventointi 2017	24
5.4	Suunnitteluratkaisuja	33
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	35
	LÄHTEET	38

Liitteet

Liite 1	Vanhoja perennalajeja Lepaan kartanon ympäristöön
Liite 2	LUKE:n mukaan kestävätkä kasvilajikannat
Liite 3	Kartanon ympäristön yleissuunnitelma
Liite 4	Suunnitelmassa käytettyjen perennoiden istutustiheydet ja määrät yhteensä

1 JOHDANTO

Lepaan puiston puutarhakulttuurihistoriallisen perimän säilyttäminen tulevaisuuteen tukee kestävästä kehitystä ja auttaa korvaamattomien kasvilajikantojen säilymisessä tulevaisuuteen. Kartanon ympäristö on osa tärkeää oppimisympäristöä, jolloin kulttuurihistorian korostaminen suunnitelmassa monipuolistaa opiskelumateriaalia.

Opinnäytetyön tutkimusaiheena on Lepaan kartanon perenna-alueiden uudelleensuunnittelu. Tämän opinnäytetyön teoriatausta koostuu suomalaisten kartanopuutarhojen historiasta ja Lepaan kartanon puutarhahistoriallisista tiedoista. Taustaselvityksessä tutkitaan, millaiset kartanon ympäristön istutukset ovat olleet menneinä vuosikymmeninä ja mitkä perennalajit ovat olleet käytössä yleisimmin. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa Lepaan kartanon alueelle yleissuunnitelma, joka vastaisi alueen nykyistä käyttöä. Suunnitelman tavoitteena on sosiaalinen kestävyys ja historialliset arvot huomioon ottaen tuottaa kestävästä ympäristöstä. Tämä mahdollistetaan käyttämällä helppohoitoisia, vanhoja perennalajeja, jolloin lopputulos tukee alueen puutarhakulttuurihistoriallista perimää.

Perennat ovat pitkällä aikavälillä kesäkukkia ekologisempia, jolloin kestävä kehityksen periaatteet toteutuvat perennaistutuksissa paremmin kuin kesäkukkaistutuksissa. Perennojen tuotanto on kalliimpaa, mutta monivuotisuutensa ansiosta niihin sijoittaminen on kannattavampaa myös taloudellisesti.

Lepaan kartanon pitkäaikaisen historian vuoksi opinnäytetyössä keskitytään pääasiassa 1850–1950-lukuihin ja niiden aikana tapahtuneisiin muutoksiin. Kartanon nykyinen ulkoasu on peräisin noin 1850-luvulta, joten on luontevaa aloittaa puutarhahistoriaan perehtyminen tuolta vuosikymmeneltä. Yleissuunnitelmassa käytetyt kasvit on valittu vanhoista perennalajeista, jotka ovat olleet Suomessa yleisimpiä lajeja tuona ajanjaksona.

HAMK Lepaan toimipiste sai keväällä 2016 kansainvälisen Green Flag Award -tunnustuksen ensimmäisenä Suomessa. Opinnäytetyössä pohditaan uuden yleissuunnitelman merkityksellisyyttä Green Flag Award -tunnustukselle ja tunnustuksen kriteerien vaikutusta suunnitelman tekemiseen.

Tutkimuksessa haetaan vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Millaisia kasveja Lepaan kartanon ympäristössä on ollut 1850–1950-luvuilla? Mitä perennalajikkeita tuona aikana on käytetty? Millaisilla kasvillisuusratkaisulla saavutetaan kestävä kehitys mukaista ympäristöstä ja säilytetään Lepaan kulttuurihistoriallisia arvoja?

2 PUUTARHAHISTORIAA SUOMESSA

Suomessa puutarhakulttuuri on ollut pitkään monimuotoista. Koristepuutarhojen tyyllisuuntaukset ja suosituimmat kasvilajit ovat muuttuneet maailmalla vaikuttaneiden trendien mukana. Kartanoissa puutarha oli enemmän statussymboli, kun taas pappiloissa keskityttiin hyötykasvien kasvatukseen. Kasvit levisivät pääasiassa kartanosta kartanoon, pappilasta toiseen, mutta myös pappilasta tavallisiin taloihin.

Vanhat puutarhat luetaan rakennettuihin kulttuuriympäristöihin (Ympäristöhallinto 2016). Tällaisien kohteiden inventointiin on tehty oma ohjeistuksensa, jotta pohjatietoja saataisiin kerättyä mahdollisimman kattavasti.

2.1 Yleistä tietoa Suomen puutarhakulttuurin historiasta

Suomen puutarhakulttuurin historiaa on koottuna useassa teoksessa. Tässä opinnäytetyössä tietoa on haettu useista kirjoista ja verkkojulkaisuista, jotka käsittelevät aihetta niin maanlaajuisesti kuin paikallishistorian kannalta. Myös Viivi Mattilan opinnäytetyöhön (2016) on koottu Lepaan kartanoon liittyvää tietoa, jota on hyödynnetty tämän opinnäytetyön taustatutkimuksessa.

Vielä 1750-luvulla puutarhakulttuurissa panostettiin kasvien hyötykäyttöön, mutta 1800-luvulla perennat ja koristekasvit nousivat statussymboliksi, joilla etenkin tehdaspatriunat korostivat asemaansa. Hyvin hoidetun puutarhan ajateltiin kertovan hyvin tuottavasta tehtaasta. (Mattila 2016.)

1800-luvulla Suomeen rantautui englantilainen maisemapuutarha, joka oli täysi vastakohta aiemmin suosiossa olleelle barokkipuutarhalle. Järjestelmällisyyden tilalle tuli miellyttävää epäjärjestelmällisyyttä. Puutarhaan haluttiin luonnollisia kaaria, kumpareita ja yllätyksellisyyttä. Suunnitteleamalla polkujen käännteet, vesiaiheiden sijainnit, puiden varjostamat alueet ja näkymälinjat tarkasti puutarhaan luotiin erilaisia tunnetiloja. Luonnollisuuden tavoittelussa puita istutettiin nurmikentille, vesiaiheita ja puroja kaivettiin alueille, joihin ei kerääntynyt vettä ja maata kasattiin tasaisille alueille kumpareiden luomiseksi. Tyylliteltyjä kukkaryhmiä perustettiin rakennusten läheisyyteen. Kukkaryhmistä muotoiltiin esimerkiksi runsaudensarvia, nimikirjoituksia ja tähtiä. Kun tietämys erilaisista koristekasveista lisääntyi, myös niiden käyttö monipuolistui. Kasvien hyötykäyttö oli ollut aiemmin hyvin tärkeässä asemassa, mutta uuden tyyllisuuntauksen mukana koristekasvien arvo kasvoi. 1800-luvun loppupuolella tyyllisuuntaus muuttui hieman, jolloin sitä kutsuttiin saksalaiseksi puutarhatyyliksi. Puutarhoihin lisättiin perennoista suuria mattomaisia tapettiryhmiä, joissa käytettiin myös eksoottisia kasveja, kuten agaaveja, palmuja. Nämä eksoottiset lajit pidettiin talvikuukausina kasvihuoneissa. (Collan ym. 1949, 23–26. & Frondelius n.d.)

Pappilat toimivat 1800-luvulla puutarhakulttuurin välittäjinä tavallisen kansan pariin. Pappiloilla oli varaa tehdä kokeiluja uusilla viljelykasveilla, joiden menestyminen oli välillä epävarmaa. Onnistuneiden tuloksien jälkeen perheenemäntiä ja tyttäriä kutsuttiin pappilaan saamaan oppia kasvitarhan ja kodinhoitoon liittyvissä asioissa. Joskus papinrouvat kiersivät kylissä opettamassa kaalin ja herneen viljelyä sekä kasvien hyödyntämistä ruoanlaitossa. Pappiloiden puutarhoissa koristekasvit eivät olleet yhtä arvostettuja kuin hyötykasvit, sillä oman keittiöpuutarhan turvin pystyttiin takaamaan säädynmukaista vieraanvaraisuutta. (Perinnepiha 2014.) Kun kartanoiden ja ruukinpuutarhojen tyyliuuntaus muuttui muotopuutarhasta vapaaseen, englantilaiseen maisemapuistoon, pappilat pitäytyivät muotopuutarhassa vielä 1900-luvulle asti.

1900-luvulle tultaessa maisemapuutarhojen suosio oli laskussa. Ensimmäisen maailmasodan aikaan Suomeen saapui geometrinen, toiselta nimeltään arkkitehtoninen tyyliuuntaus. Päärakennuksen linjat tulivat jälleen määrääviksi puutarhaa suunniteltaessa, ja nurmialueet jaettiin geometrisen tarkasti omiin lohkoihinsa. Arkkitehtonisessa puutarhasuuntauksessa pyrittiin luomaan huoneita puutarhaan erilaisten tunnetilojen sijaan. Tyyliuuntauksen mukaan tehdyt puutarhat olivat kuitenkin hoidollisesti raskaita, joten 1930-luvulla siirryttiin vähitellen tarkoituksenmukaisuutta vastaavaan tyyliin, funktionaaliseen puutarhatyyliin. Tässä pyrittiin häivyttämään rakennuksen ja ympäristön rajaa tuomalla maisemanäkymää huoneisiin. Funktionaalisen puutarhatyylin aikana puisto ja kotipuutarha eroteltiin toisistaan. Kotipuutarhan tuli olla laajennettu koti ja viihtyisä oleskelupaikka, joka tarjosi harrastusmahdollisuuksia kauniiden näkymien lisäksi. Geometrisestä tyylistä säilyi huoneiden luomisen tavoittelu, mutta maiseman erikoisluonne pyrittiin löytämään puutarhasta. Huonetunnelmaa luotiin rakennukseen ylettyvällä laajalla nurmikentällä, jota reunustivat vapaasti kasvavat puut ja pensasistutukset. (Collan ym. 1949, 26–28.)

2.2 Suomessa käytettyjä vanhoja perennalajeja

1800-luvun loppupuolella perennojen käyttö lisääntyi myös yksityispihoilla ja kasvien saatavuus oli laajimmillaan. Moni 1800-luvun loppupuolen ja 1900-luvun alkupuolen perennoista on nykyäänkin viljelyksessä. Yhtenä opinnäytetyönsä huomioina Mattila nostaa eräitä kasvisukujen suosion muuttumisen. Nykypäivänä harvinaisempi kasvisuku saattoi olla sata vuotta sitten runsaasti edustettuna taimistojen tarjonnassa. (Mattila 2016.)

Teoksessa ”Portti puutarhaan, historiallisten puutarhojen inventointiopas” (Hautamäki 2000) esitellään kolme suomalaista puistoa, joista on tehty esimerkki-inventoinnit. Esimerkiksi Fagervikin kartanopuutarhasta ja -puistosta on tehty tiivis, mutta kattava inventointi. Fagervikin kartanon ympäristö rakennettiin pääasiassa 1700-luvun puolella, mutta inventoinnista on mahdollista poimia tietoa rakenteissa käytetyistä materiaaleista. Esimerkiksi pengerrykset on tehty pääasiassa kivistä. (Hautamäki 2000, 39, 40.)

Inventointioppaassa kerrotaan myös Siuntion vanhasta pappilasta, joka on saanut muotonsa vuosina 1840–1875. Asuinpiha on ollut symmetrinen nurmialue ja talon lähellä on ollut laaja hyötypuutarha ja maisematyylinen puisto. Pappilan päärakennuksen nurkalta on hävinnyt vanha kuvioistutus, joka on todennäköisesti ollut ruusuistutus. (Hautamäki 2000, 48–49.)

Historiallisten puutarhojen inventointioppaassa on kerrottu esimerkkikohteiden kasvillisuuksista. Tämän opinnäytetyön kannalta kiinnostavia tietoja ovat etenkin käytetyt monivuotiset ruohovartistet kasvit. 1800-luvulla kasvinjalostus ei ollut yhtä pitkälle vietyä kuin nykyään, jolloin kerrottuja, isokukkaisia kasvilajeja oli huomattavasti vähemmän kuin nykyään. 1800-luvulta säästyneitä vanhoja perennalajeja ovat muun muassa mukulaleinikki (*Ranunculus ficaria*), myrkkylilja (*Colchicum autumnale*), tulikukka (*Verbascum*), idänunikko (*Papaver orientale*), päivänlilja (*Hemerocallis*), sekä harvinainen vuorikirveli (*Molopospermum peloponnesiacum*), saksankirveli (*Myrrhis odorata*), varjolilja (*Lilium martagon*), lemmikki (*Myosotis sylvatica*), kevätesikot (*Primula veris*), narsissit (*Narcissus*), tiikerinlilja (*Lilium lacifolium*), saksankurjenmiekkä (*Iris germanica*), sormustinkukka (*Digitalis purpurea*), akileija (*Aquilegia*), ritarinkannus (*Delphinium*), pioni (*Paeonia*) särkynytsydän (*Lamprocapnos spectabilis*), pikkusydän (*Dicentra formosa*), tarha-alpi (*Lysimachia punctata*) sekä syysleimu (*Phlox paniculata*). (Hautamäki 2000, 47, 49, 57.)

2.3 Historiallisen ympäristön inventointi

Historiallisen ympäristön inventoinnin tavoitteena on kerätä yhdenmuukaista tietoa useammasta kohteesta, jota pystytään hyödyntämään kohteiden keskinäisessä vertailussa ja jatkotoimenpiteiden suunnittelussa. Yleisinventoinnin vähimmäistietoina on paikkatietojen lisäksi kohteen ikä, merkittävimmät piirteet, tärkeimmät kehitysvaiheet ja tämänhetkinen kunto. (Hautamäki, 2000, 9.)

Suunnittelukohteeseen perinpohjainen tutustuminen ja sen inventointi ovat tärkeitä toimenpiteitä, jotta puutarhataiteellisesti ja -historiallisesti arvokkaat erityispiirteet tulevat varmasti huomioiduiksi suunnitelmaa tehtäessä. Inventointia ei tulisi jättää pelkäksi maastokäynniksi, sillä vanhoista suunnitelmista ja asiakirjoista voi löytyä arvokasta tietoa kohteen erityispiirteistä. (Raunio, 2014.)

Inventointi on laajempi kokonaisuus, johon sisältyy kohteen esiselvitys, historiallinen selvitys, maastoinventointi sekä tietojen dokumentointi. Esiselvityksessä tutustutaan kohteen aikaisempiin puutarha- ja kulttuuriselvityksiin, suunnitelma-arkistoihin sekä historiallisia puutarhoja koskevaan kirjallisuuteen. Historiallisessa selvityksessä pyritään saamaan yleiskuvaa kohteen tärkeimmistä kehitysvaiheista, suunnittelijoista sekä arvioida kohteen tärkeimpien, näkyvimpien piirteiden aikakaudet. Tässä voidaan hyö-

dyntää historiallisia karttoja, suunnitelmia, valokuvia sekä kirjallisia kuvauksia kohteesta. Vanhojen valokuvien avulla voidaan selvittää mahdollisesti kasvillisuuksien ja rakenteiden iäkiä sekä tarkkoja sijainteja. (Hautamäki 2000, 14–17.)

Maastointointia tehtäessä kerätään tietoa kohteen nykytilasta ja keskeisistä piirteistä. Mahdollisuuksien mukaan kohteesta olisi hyvä kerätä tietoa eri vuodenaikoina, sillä esimerkiksi talvella kohteessa voi olla muita erityispiirteitä tai rakennusteknisiä ongelmia, jotka eivät tule yhtä selkeästi esiin kesällä. Yhden kasvukauden aikana kohteessa olisi hyvä käydä ainakin kaksi kertaa, alku- ja loppukesällä. Tällöin kasvava lehtimassa ja esimerkiksi kevään kukkijat tulevat huomioiduiksi inventoinnissa. Inventointia tehdessä kiinnitetään huomiota kohteen nykytilaan, käyttöön, maisemalliseen sijaintiin ja arvioidaan kunto sekä mahdolliset uhkatekijät. Kaiken verrannollisen tiedon lisäksi on hyvä dokumentoida subjektiivinen kokemus alueesta, niin sanotusti ”paikan henki” eli tunnelma. (Hautamäki 2000, 23.; Keljo 2015.)

Inventointia varten on hyvä olla olemassa valmiina kohteen pohjakartta mittakaavassa muistiinpanoja ja mittauksia varten. Kohteesta otetut valokuvat on hyvä merkitä numeroin pohjakarttaan ja nuolella kuvanotto-suunta, jotta myöhemmin kuvien hyödyntäminen on helpompaa. Inventoidessa ei pidä kiinnittää huomiota vain kohteen puutarhahistoriallisiin erityispiirteisiin, vaan myös maaston muotoihin ja ympäristön vaikutukseen kohteeseen. Historiallisille valokuville on hyvä ottaa verrokiksi samoista kohdista valokuvia, jotta kohteessa tapahtuneet muutokset vuosikymmenten saatossa pystytään dokumentoimaan helpommin. (Hautamäki 2000, 23.)

Kattavan inventoinnin jälkeen kohde arvioidaan yleisen rakennetun kulttuuriympäristön arvottamisperusteilla joko merkittäväksi tai erityisen merkittäväksi. Näitä perusteita ovat historiallinen arvo, puutarhataiteellinen arvo, maisemallinen arvo, puutarhanhoidollinen arvo ja käyttöarvo. Historiallisesti arvokas kohde liittyy jollain tavalla merkittäviin henkilöihin, tapahtumiin tai aatteisiin ja on myös kulttuurihistoriallisesti arvokas. Jos kohde edustaa jotain tiettyä maisema-arkkitehtuurin historiallista tyyli-suuntaa tai on jonkun merkittävän suunnittelijan tyypillinen tuotos, sillä on puutarhataiteellista arvoa. Maisemallista arvoa on sellaisilla kohteilla, jotka ovat esteettisesti arvokkaita ja tasapainoisia, tai jos kohteeseen liittyy luontoarvoja. Lajistollisesti tai hoitomenetelmien kannalta historiallisesti arvokkaat kohteet ovat puutarhanhoidollisesti arvokkaita. Jos kohteella on merkitystä opetuksellisesti, tutkimuksellisesti tai se on merkityksellinen paikallisen identiteetin kannalta, kohteella on käyttöarvoa. (Hautamäki 2000, 26.)

Tietoja dokumentoitaessa on merkittävä kohteen perustiedot, eli nimi ja kohdetyyppi. Kohdetyypillä tarkoitetaan muun muassa asuinympäristöjen

puutarhoja, julkisten rakennusten ympäristöjen puutarhoja, julkisia kaupunki-istutuksia sekä erityisluokkia. (Hautamäki 2000, 30.)

Kohdetta kuvailtaessa voidaan selostaa vapaamuotoisesti maisemallista sijaintia ja ympäröivän maaston vaikutuksia kohteeseen. Inventoitaessa on tärkeää kuvata kohteen näkymälinjat, sommitelmat ja tärkeimmät rakennetut elementit. Kasvillisuutta inventoitaessa tarkka lajimääritys ja kasvilisuuden kuntoisuusarviointi ovat välttämättömiä tehtäviä. Kuntoisuusarvioinniksi riittää usein silmämääräinen arviointi, mutta alueen käyttäjille tai rakennuksille vaaraa aiheuttaville isoille puille voidaan tehdä tarkempi kuntokartoitus. (Hautamäki 2000, 32–33.)

Inventoinnin tuloksia on helpointa käsitellä valmiilla inventointilomakkeella, jonka liitteeksi voidaan laittaa kohteen nykytilaa esittävä pohjakartta, valokuvia erityispiirteistä, historiallisia karttoja tai suunnitelmia sekä lähdeaineistoa. Tärkeimpiä tietoja ovat inventoinnin aihe, ajankohta, tilaaja, suorittaja sekä inventoijan suorittajan yhteystiedot. (Hautamäki 2000, 34–35.)

3 LEPAAN KARTANO

Lepaan kylä sijaitsee nykyisessä Hattulan kunnassa noin 17 kilometrin päässä Hämeenlinnan kaupungista. Lepaan kylän vieressä on Hämeen ammattikorkeakoulun kampusalue, jonka keskellä Lepaan kartano sijaitsee. Kuvassa 1. esitetään Lepaan kampusalueen kartta, johon kartanon sijainti on merkitty ympyrällä.

Lepaan alueelta on tehty useita muinaislöytöjä, jotka osoittavat paikallisen historian alkaneen jo kivikaudelta. Vanajavedenlaakso on tarjonnut aikakauden asukkaille suotuisat asuin- ja viljelyolosuhteet hyvän kauppareitin lisäksi. Näillä perusteilla ei ole ihmekään, että Vanajaveden rannat olivat kivikaudella Hämeen tiheimmin asuttua aluetta. Lepaan puukirkosta on muistutuksena enää kivisakasti ja pieni hautausmaa, jonne on haudattu omistajasukujen jäseniä. (Hänninen & Kaila, 2010, 13; Museovirasto 2009; Tyrvöntö-Seura 2017)

Kuva 1. Lepaan puistoalueen ja kartanon sijainti kartalla (Paikkatietokuna n.d.).

3.1 Lepaan kartanon historiaselvitys

Lepaan kartano saattoi kehittyä jo 1200-luvulla, mutta Lepaan rälssisäteri mainitaan asuinkartanona ensimmäistä kertaa vasta 1460-luvulla. 1500-luvulla kartanon omisti ”Lepaa”-suku, josta maineikkaimpana mainitaan Björn Klaunpoika. Testamenttauksen kautta kartano siirtyi Beurrauksen suvun haltuun, joilla kartano oli seuraavan vuosisadan. Naimakaupan kautta kartanon omistajuus siirtyi jälleen, tällä kertaa naapurikartanon Lahdentaan omistajasuvulle Boijeille. Boijet myivät kartanon vuonna 1727 Pehr Stjerncrantsille, joka oli Uudenmaan maaherra. Tämän omistajuuden aikana Lepaa sai uuden nimen, Stjersund. Tämä nimiyhdistelmä sai alkusansa omistajasuvun nimestä ja loppuosalla viitataan salmeen, jonka rannalla kartano sijaitsee. (Hänninen & Kaila, 2010, 14 - 17; Jutikkala & Nikander, 1945, 339; Tyrväntö-Seura 2017.)

Lepaan kartano oli jo 1760-luvulla tunnettu kauniista puutarhaistutuksistaan ja monipuolisista hedelmätarhoistaan. Ainakin osa puistosta siis oli jo tuolloin istutettu. Itse kartanorakennus on syntynyt useiden rakennusvaiheiden tuloksena. Vaikka kartanosta on mainintoja jo vanhemmissa asiakirjoissa, perimätiedon mukaan kartanon vanhin osa olisi jopa 1600-luvulta. Vuosina 1713–1721 ollut isoviha hävitti suurimman osan Hämeenkin alueen kartanoista, joten ei voida olla varmoja olisiko Lepaan kartano selvinnyt tuhoilta. 1840-luvun kivipiirroksessa on kuvattu kartano lähes nykyasussaan. Vuosisadan puolivälissä kartano on todennäköisesti saanut koristeellisen, empire-tyylisen lasiverantansa. Kartanon puisto sai lopullisen englantilaistyyllisen muotonsa 1840–1850-luvulla, joka on säilynyt osittain

nykypäivään asti. (Hänninen & Kaila, 2010, 17.; Jutikkala & Nikander, 1945, 340–341.; Pankakoski, Laurila & Kallio 1960, 8.)

1800-luvulla nuori leskirouva Marie Sommer osti Lepaan kartanon tiluksineen, mutta meni pian naimisiin pietarilaisen sokerikauppiaan Peter Heimbürgerin kanssa. Tämän avioliiton kautta Heimbürger omisti virallisesti Lepaan kartanon. Hänen aikanaan Lepaan kartanon alue koheni sen alennustilasta ja tiluksille kohosi uusia rakennuksia. 1840-luvulla Lepaan kartanoon yhdistettiin Parolan kylän Klemolan ja Eskolan rälssitilat. Esimerkiksi Kotila-rakennus ja mamselli-tuulimylly ovat Heimbürgerin rakennuttamia. Omistaja oli innokas puutarhuri ja erityisen kiinnostunut hedelmänviljelyksestä. Heimbürgerin aikana perustettiin kartanorakennusta ympäröivä puisto ja sen itäpuolella ollut vanha hedelmätarha. On todennäköistä, että Heimbürger on rakennuttanut Lepaan ensimmäisen kasvihuoneen. Heimbürgerin kuollessa osa tilasta periytyi Heimbürgerin pojille. Leskirouva Marie meni kolme vuotta myöhemmin uusiin naimisiin entisen tilanhoitajan, Carl Packalénin kanssa. He ostivat yhdessä poikien perimät osuudet kartanon maista takaisin. Packalén nousi kartanonisännäksi vuonna 1850. (Hänninen & Kaila, 2010, 17.; Pankakoski ym. 1960, 7.; Valmunen, 2007.)

Packalénin aikana Lepaan viljelykset laajenivat laajiston puolesta ja alue suorastaan kukoisti. Entinen tilanhoitaja istutti alueelle muun muassa 70 uutta omenapuuta. 1870-luvulla kartanoon yhdistettiin Vanajanniemen yksinäinen rälssitila. 1800-luvun lopussa Lepaan hedelmätarha oli Etelä-Hämeen maineikkaimpia. Lapsettomaksi jäänyt Packalén päätti vaimonsa kuoleman jälkeen vuonna 1886 testamentata kartanon tiluksineen valtiolle, mikäli hänen veljensä Nils Packalén kuolisi jättämättä perillisiä. Testamentti sisälsi kuitenkin velvollisuuksia. ”Näistä tärkeimmät olivat seuraavat: valtion tuli Lepaaseen perustaa Karl Fredrik Packalénin säätiö-niminen maanviljelys- tai puutarhakoulu, hyvin hoitaa ja ylläpitää Lepaan vanhaa hautausmaata eikä valtio saisi myydä kartanoa, vaan tulisi sen ikuiset ajat pysyä valtion omaisuutena käytettäväksi yllämainittuihin tarkoituksiin: kuitenkin olisi valtiolla oikeus, jos vastaisuudessa muuttuneiden olosuhteiden harkittaisiin sitä vaativan, käyttää kartanoa muuhunkin yleishyödylliseen tarkoitukseen.” (Haapanen, Collan & Salmenlinna 1935, 3, 38; Valmunen, 2007.)

Kun Lepaalle perustettiin puutarhaopistoa vuosina 1909–1912, kartanorakennustakin piti muokata vastaamaan muuttuneita tarpeita. Kartanoon tehtiin opettajien asuntoja ja korjaustöiden yhteydessä kartanon seinien alaosa rapattiin valkoiseksi ja ylälaudoitus maalattiin keltaiseksi. Kuvassa 2. näkyy kartanon ulkoasun muutos 1800-luvulta nykypäivään. Vasemman puoleisessa kuvassa on Sternsundin eli Lepaan kartano Packalénin aikaan 1800-luvun loppupuolella ja oikean puoleisessa kuvassa on kartano 2000-luvulla. Vuosien 1910–1912 kunnostustyössä kunnostettiin rakennuksen lisäksi kartanon puisto. Pensasaitoja istutettiin ja taimistossa kylvettiin koristepuiden ja -pensaiden siemeniä. Puita, pensaita ja perennoja oli yli 200

eri lajia. Lepaan puistoon istutettuja koristekasveja hankittiin ainakin tunnetusta pietarilaisesta Regelin taimistosta, Helsingin yliopiston kasvitieteellisestä puutarhasta, sekä Goos & Koenemannilta Saksasta. (Pankakoski ym. 1960, 16–18.; Haapanen ym. 1935, 14.)

Kuva 2. Lepaan kartano eri vuosisadoilla (Virtuaalikäylä, 2011).

Puisto on aikoinaan tehty englantilaisen maisemapuiston tyyliin, mutta vuosina 1926–1927 Johtolaa, eli kartanorakennusta, lähimpänä oleva osa kunnostettiin säännölliseen tyyliin. Johtolan toisella puolella oleva pihamaa pyöreine keskusnurmikkoineen säilytettiin näissä kunnostustöissä tarkoituksellisesti vanhassa tyyliinsään. Keskusnurmikolla olevien kukkapenkkin muoto ja lukumäärä on vaihdellut vuosien saatossa. Kuvasta 3. nähdään kartanon ympäristön muotokieli 1930-luvulla sekä puistosta avautuvan näkymän kohti Hattulan Pyhän Ristin kirkkoa. Puistossa kasvatettiin tuijat, jotka olivat kiinnittäneet aikanaan jopa puutarhakomitean huomion, jouduttiin kaatamaan vuonna 1925 niiden kärsimien myrskytuhojen vuoksi. (Haapanen ym. 1935, 34.)

Lepaan puutarhaopisto 1910–1935-kirjassa kerrotaan lyhyt kuvaus puistosta ja puutarhasta ennen opiston perustamista. ”Siellä kasvoi 60–70-vuotisia palsamipoppeleita, vaahteroita, lehmuksia, tammia ja koivuja sekä muutamia harvinaisen suuria *Thuja occidentalis*-yksilöitä. Alikasvillisuutena esiintyi runsaasti syreenejä, koiranheisipuita, ruusuja, spireoita, kriikunoita ym. pensaita. Lisäksi kasvoi kaikkialla villiintyneitä haapoja, pihlajia ym. pyrkien suorastaan tukahduttamaan jalompia istutettuja puita. --- Puiston erotti talouspuutarhasta leveä ja suora tie,---.” (Haapanen ym. 1935, 10.)

Kartanon ympäristöä suunniteltiin uudelleen Leif Simbergin toimesta 1950-luvulla, jolloin kartanon rannan puoleiseen päätyyn tehtiin liuskekivipengerrys. Simberg suunnitteli myös rakennuksen päätyihin istutusalueet ja kartanon edustan nurmialueen yhtenäisemmäksi kokonaisuudeksi. Leif Simberg toimi puutarhasuunnittelun opettajana Lepaalla vuosina 1945–1965 ja on vaikuttanut merkittävästi koko puiston ulkoasuun. Vuosikymmenien aikana aluetta on uudistettu ja muokattu, edellisen kerran vuosina 2003 - 2004. (Tapper 2009.)

Kuva 3. Lepaan puutarhaopisto ja Hinnonmäki 1930-luvulla. (Haapanen ym. 1935, s. 1)

3.2 Lepaalla käytettyjä vanhoja perennalajeja

1700- ja 1800-luvuilla Lepaalla ei viljelty kaikkia niitä perennoja, jotka olivat yleisessä käytössä muualla Suomessa tuona aikana. 1900-luvun alkupuolella Lepaalla käytettiin pääasiassa perennoja, jotka kuuluivat ajan puutarhakasvien muotiin. (Mattila 2014, 53.)

Opinnäytetyön liitteeseen numero 1 on koottu vanhoja perennalajeja, joita on kasvanut Lepaan perennapenkeissä ainakin 1950-luvulla.

Lepaan puisto-oppaassa (Dendrologian seura, 2001. 4.) ja Lepaan puutarhaopisto 1910–1935 (Haapanen ym. 1935, 10.) -kirjassa kerrotaan, että 1900-luvun alkupuolella Lepaan puiston pensaina oli syreenejä (*Syringa*), koiranheisiä (*Viburnum opulus*), ruusuja (*Rosa*), angervoja (*Spiraea*) ja krikunoita (*Prunus domestica* subsp. *insitita*). Pensaiden välissä kasvoi kaunokaisia (*Bellis perennis*), sammalia (*Byrobionta*), vuokkoja (*Anemone*) ja esikkoja (*Primula*). Perennapenkeissä kasvoi muun muassa liljoja (*Lilium*), neilikoita (*Dianthus*), ritarinkannuksia (*Delphinium*) ja ukonhattuja (*Aconitum napellus*).

Käsite *historiallinen puutarha* on arkkitehtoninen sommitelma, jossa olennaisen osan muodostaa elävä kasvillisuus. Kyseisen arkkitehtuurin muodostavat muun muassa kohteen pohjakaava, korkeussuhteet, kasvillisuus, tiläkäsitykset, rakenteelliset yksityiskohdat ja mahdolliset vesielementit. Käsitettä voidaan soveltaa niin laajoihin puistoihin kuin pieniin puutarhoihin, edustivatpa ne mitä tyylisuuntaa tahansa. (ICOSMOSin Suomen osasto r.y, 2011)

Historialliset puutarhat luetaan rakennettuihin kulttuuriympäristöihin. Ne ovat kokonaisuuksia rakennus- ja puutarhahistoriallisista osista, joilla on yleistä historiallista ja taiteellista merkitystä. Kohteiden erityisluonne on, että kasvillisuus muodostaa niistä suuren osan, jolloin suunnittelussa on hyödynnetty luonnon kasvusyklejä ja kasvuprosesseja. Puutarhat kertovat aikakausittain ihmisen suhteesta luontoon ja ympäristöön heijastelemalla käsityksiä kauneudesta ja hyvästä elämästä. Niissä on säilynyt tietoa viljely- ja koristekasvien iästä ja leviämisreiteistä, ammattikunnista, jotka suunnittelivat ja ylläpitivät puutarhoja, omistajasukujen vaihdoista ja entisistä työtavoista. Puutarhat saattavat olla korvaamattomia geenivarantoja, jos niistä löytyy muualta hävinneitä lajikkeita. (RT 99-11119 Infra 23-710115/2013, 2.)

Historiallisilla puutarhoilla on kasvillisuuden geenivarojen ja biodiversiteetin kannalta usein suurempi ekologinen merkitys kuin muilla viheralueilla. Tällaiset kohteet tukevat usein yhteisöllistä muistia ja identiteettiä, jolloin ne vahvistavat sosiaalista kestävyyttä. Puutarhoihin liittyvien taiteellisten arvojen ja dokumenttien säilyminen tuleville sukupolville on kulttuurillista kestävyyttä. Jos historialliset puutarhat saadaan säilytettyä aikakausiensa suurina saavutuksina, imagotekijöinä ja mielenkiinnon kohteina, pystytään edistämään myös taloudellista kestävyyttä. (RT 99-11119 Infra 23-710115/2013, 2.)

Vuonna 1982 historialliset puutarhat saivat oman suojeluohjeen, kun *The ICOMOS – IFLA International Committee For Historic Gardens* – toimikunnan laatima Firenzen julistus hyväksyttiin. Julistuksessa painotetaan kunkin maan vastuuta suojella ja dokumentoida puutarhataiteensa historiaa, jotta tämä kulttuuriperintö säilyisi. Firenzen julistus toimii suosituksena ja vaikuttaa viranomaistasolla Suomen kansalliseen suojelupolitiikkaan. Firenzen julistuksessa määritellään muun muassa historiallisten puutarhojen ja ympäristökohteiden määritelmät, hoito, konservointi, restaurointi, rekonstruointi, käyttö sekä lakisäätöinen ja hallinnollinen suojelu. Historiallisten puutarhojen suojelua säätelee myös Eurooppalainen maisemayleissopimus 2000 ja Granadan sopimus. (RT 99-11119 Infra 23-710115/2013, 4; ICOSMOSin Suomen osasto r.y, 2011)

Eurooppalainen maisemayleissopimus määrittelee EU:n jäsenvaltioiden välistä yhteistä poliittista linjaa maisemallisen kulttuuriperinnön säilyttämiseen. Kyseessä on ensimmäinen kansainvälinen sopimus, joka koskee

vain maisemaa. Yleissopimuksen tavoitteina on maisemansuojelun, -hoidon, -suunnittelun edistäminen ja eurooppalaisen maisemayhteistyön järjestäminen. Sopimuspuolet sitoutuvat muun muassa määrittämään maisema-alueitaan ja laatimaan näille maisemille laatutavoitteet, ottamaan käyttöön keinoja maisemansuojeluun, -hoitoon ja –suunnitteluun sekä lisäämään kansalaisten tietoisuutta maisemien arvosta, merkityksestä ja muuttumisesta. (Eurooppalainen maisemayleissopimus 14/2006; ks. myös Mikkonen-Hirvonen & Tiitinen n.d.)

Granadan sopimus on vuonna 1985 tehty yleissopimus Euroopan rakennustaiteellisen perinnän suojelusta. Yleissopimuksessa määritellään käsitteen ”rakennustaiteellinen perintö” kattamat kohteet, joihin lukeutuvat kulttuurimuistomerkit, rakennuskokonaisuudet ja ulkoilmakohteet. Allekirjoittaneet jäsenvaltiot ovat sitoutuneet luomaan ja soveltamaan lakisääteellisiä toimia rakennustaiteellisen perinnön suojelemiseksi. (Asetus Asetus Euroopan rakennustaiteellisen perinnön suojelua koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta 10/1992)

Rakennetun kulttuuriympäristön suojelemisella on vahva lainsäädännöllinen tuki. Suomen perustuslain mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Perustuslain lisäksi rakennetun kulttuuriympäristön suojelua säätelevät soveltuvin osin maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999), maankäyttö- ja rakennusasetus (895/1999), laki rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010), asetus valtion omistamien rakennusten suojelusta (480/1985), kirkkolaki (1054/1993), laki ortodoksisesta kirkosta (985/2006), luonnonsuojelulaki (1096/1996), muinaismuistolaki (295/1963), maa- ja metsätalouden säädökset sekä ympäristön kauneus- ja kulttuuriarvoihin vaikuttavat säädökset. (Suomen perustuslaki 731/1999 § 20; RT 99-11119 Infra 23-710115/2013, s. 4).

Edellä mainituista laeista ja säännöksistä tämän opinnäytetyön suunnittelukohteeseen vaikuttavat eniten maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999), maankäyttö- ja rakennusasetus (895/1999), laki rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010), muinaismuistolaki (295/1963) sekä rakennussuojelulaki (60/1985).

Maankäyttö- ja rakennuslaissa turvataan historiallisten puutarhojen säilyminen jo kaavoitusprosesseissa. Lain 66 §:ssä määritellään, että jos valmis- teilla oleva kaava on ”maankäytön, luonnonarvojen, kulttuuriympäristön tai valtion viranomaisten toteuttamisvelvollisuuden kannalta merkittävä, on oltava yhteydessä alueelliseen ympäristökeskukseen” (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999 § 66). Lain 137 §:ssä määritellään rakennusluvan erityisiä edellytyksiä suunnittelutarvealueella. Tässä pykälässä edellytetään, että rakentaminen ”on sopivaa maisemalliselta kannalta eikä vaikeuta erityisten luonnon- tai kulttuuriympäristön arvojen säilyttämistä—” (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999 § 137).

Tämän opinnäytetyön kannalta oleellimmat asiat, joita maankäyttö- ja rakennusasetuksissa määritellään, ovat kaavoituksessa huomioitavat ja eri kaavatasoihin vaikuttavat säännökset. Kyseisessä asetuksessa otetaan kantaa myös eri tahoihin, jotka vastaavat kaava-alueiden kehityksestä ja niiden seurannasta. Esimerkiksi Lepaan kartanon ympäristön suojelua koskevan osayleiskaavan toteutumisesta vastaa Hattulan kunta. (Maankäyttö- ja rakennusasetus 895/1999.)

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden piirteiden säilyttämiseksi kaavoissa voidaan antaa määräyksiä ja ohjeita alueiden kehittämiseksi. Historiallisten puutarhojen suojelun kannalta tärkein kaava on asema-kaava, joka on tarkin kaavataso. Jos maankäytön ohjauksessa pyritään ympäristön ja rakennuskannan arvojen säilymiseen, asemakaavoituksessa annetaan lähtökohdat historiallisten puutarhojen sekä niissä sijaitsevien rakennusten suojelulle ja hoidolle. Jos historiallinen puutarha on asema-kaava-alueen ulkopuolella, alueen käyttöä ohjaa yleiskaava. Yleiskaavan suunnittelussa tarvitaan kulttuuriympäristön perusselvityksiä, tunnustetaan alueellisia erityispiirteitä ja arvotetaan kohteet niiden paikallisessa kontekstissa. Täten yleiskaavassa on mahdollista käsitellä laajojakin rakennettuja ympäristökokonaisuuksia. (RT 99-11119 Infra 23-710115/2013, 4-6.)

Rakennusperintö tarkoittaa rakennettua kulttuuriympäristöä. Lepaan kartanon edustaman rakennusperinnön säilyttämiseksi on hyödynnetty lakia rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010), jotta kohteen ajallinen ja alueellinen monimuotoisuus pystytään turvaamaan. Kyseisellä lailla pyritään myös vaalimaan suojeltavan kohteen ominaisluonnetta ja erityispiirteitä sekä edistämään sen kulttuurisesti kestävää hoitoa ja käyttöä. Lailla pystytään suojelemaan paitsi rakennuksia, kiinteää sisustusta, myös sen muuta rakentamalla tai istuttamalla muodostettua aluetta. Rakennusperinnön säilyttämistä valvoo Museovirasto. Laki suojelee Lepaan kartanoa puistoineen, koska alue on yksi valtakunnallisesti merkittävistä kulttuuriympäristöistä. (Laki rakennusperinnön suojelemisesta 498/2010)

Lepaan puutarhaoppilaitoksen alueella on useita suojeltuja rakennuksia ja rakennelmia sekä joitakin kiinteitä muinaisjäänneksiä. Muinaismuistolaissa on määritelty, että kulttuurihistoriallisesti arvokkailla kohteilla tulee olla kiinteästi rajatut suoja-alueet. Kuvassa 5. Lepaan puutarhaoppilaitoksen suojellut rakennukset ja rakennelmat on merkitty neliöillä ja suoja-alueet on esitetty rasterikuviolla. Kartanorakennus on ympyröity kuvaan. (Muinaismuistolaki 295/1963; Museovirasto, 2016)

Kuva 5. Lepaan puutarhaoppilaitoksen suojellut rakennukset ja suojelualueet (Museovirasto 2009).

4.2 Lepaan kartanon ympäristön suunnittelun tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteiden kirkastamiseksi haastateltiin työn tilaajan edustajaa, koulutusohjelmajohtaja Heikki Peltoniemeä (haastattelu 4.10.2016). Haastattelun avulla selvennettiin kartanon ympäristön kehittämistavoitteita sekä opinnäytetyön tavoitteita ja laatua.

Haastattelussa Peltoniemi totesi kartanon ympäristön olevan Lepaan puiston yksi vetovoimaisimmista alueista, joten kohteella on suuri imagollinen merkitys kampusalueelle. Tällä perusteella opinnäytetyön alkuperäistä suunnittelualuetta päätettiin laajentaa kartanorakennuksen takapihalta myös kartanon etupihalle.

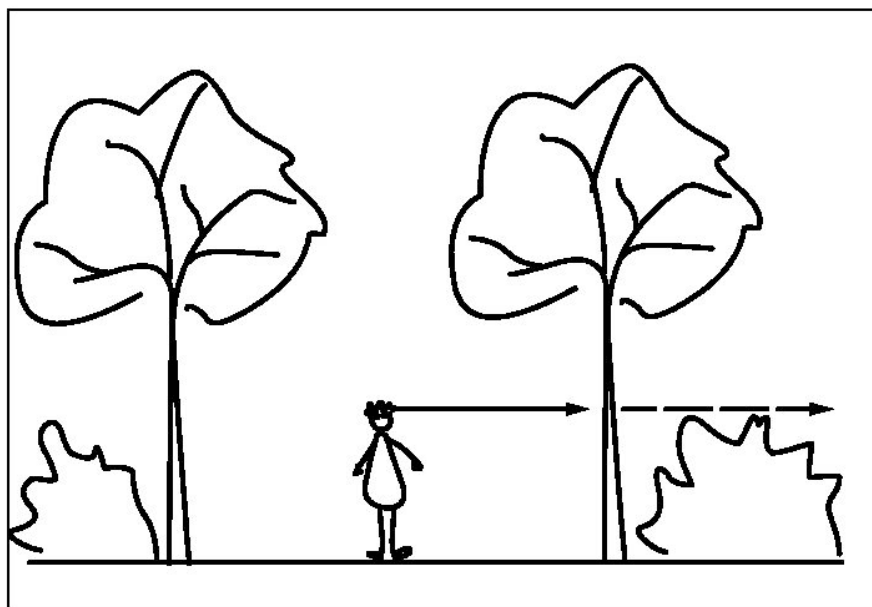
Peltoniemen mukaan yksi suunnitelman päätavoitteista on saada kartanon ympäristöstä kaunis. Kohteen kehitystavoitteena on täydentää opetusympäristöä kasvilajien, esteettisten, tilallisten ja paikkaan sopivien ratkaisujen osalta sekä myös tukea alueen kustannustehokasta ylläpitoa. Kustannustehokkuus on kasvillisuusalueiden elinkaaren näkökulmasta yksi tärkeä kehitystavoite. Tämä voidaan varmistaa panostamalla laadukkaisiin kasvu- alustoihin ja kasveihin, jolloin saadaan hoidollisesti helpommat kasvillisuusalueet. Nykyisiä pienemmät ja tiiviimmät perennapenkit edesauttavat kustannustehokkuutta.

Yksi koulun käyttötarkoituksista Lepaan puistolle ja kartanon ympäristölle on opetuksellinen käyttö. Esimerkiksi perennalajikkeita, joilla on isot, koristeelliset lehdet tai vahvat kukkavanat voidaan hyödyntää kukkasidonnan kurssilla. Peltoniemen mukaan etusijalla käytettävissä perennekasveissa ovat lajikkeet, joita Lepaan puistossa ei vielä ole käytetty tai on käytetty vähän. Uudet kasvilajit monipuolistavat koulun oppimisympäristöä ja herättävät mielenkiintoa myös muissa puiston käyttäjissä.

Opetuksellisen käytön lisäksi on muistettava puiston virkistyskäyttö lähialueen asukkaille ja matkailuseurueille. Haastattelussa Peltoniemi muistutti, että tulevassa yleissuunnitelmassa olisi hyvä huomioida miten perenna-alueet sulautuvat kartanon lähiympäristöön ja muuhun puistoon. Lepaan puistosta halutaan kuitenkin melko yhtenäisen näköinen, eikä sekavaa tilkkutäkkiä.

Kartanon alue on yksi Lepaan puiston vanhimpia osia ja kuuluu Arvopuistoon, jonka nykyinen nimi on Sydänpuisto. Puiston ilme tulee tällä alueella säilyttää vanhan kaltaisena ja mahdollisimman muuttumattomana, jotta alueen kulttuurihistoriallinen arvo säilyy. (Jukarainen 2014, 40.)

Sydänpuiston alueella suositellaan käytettäväksi vanhoja kasveja, joita on käytetty vanhassa puistossa. Esimerkiksi vanhoja puistopuita, pensaita sekä istutusryhmiä, jotka sopivat rakennuksien aikakauden tyyliin. Kuvassa 6. Jukarainen havainnollistaa Sydänpuiston tilakäsityksen muodostumisen kerroksellisen kasvillisuuden avulla. (Jukarainen 2014, 69.)

Kuva 6. Tilakäsityksen havainnollistaminen (Jukarainen 2014, 59).

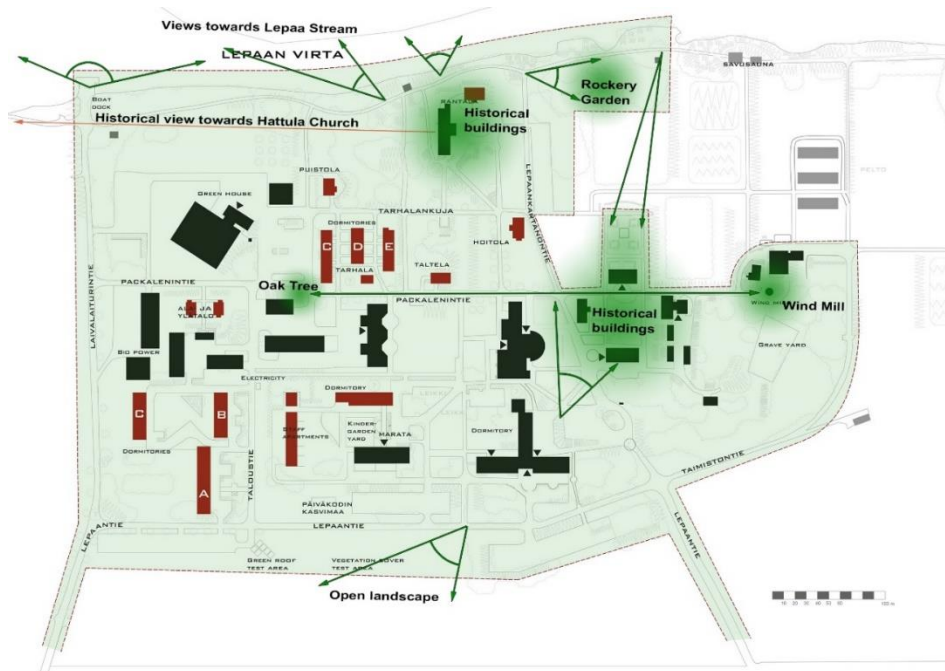
4.3 Green flag award

Green Flag Award – auditointi on Iso-Britanniassa kehitetty ”benchmark” eli vertailukehittäminen, joka toimii kansallisena standardina Iso-Britannian puistoille ja viheralueille. Sen tarkoituksena on varmistaa, että korkealaatuiset puistot ja viheralueet ovat kaikkien saavutettavissa, puistojen hoitotaso on hallittu, ja että puistot kohtaavat lähialueen käyttäjien tarpeet. Tavoitteena on vakiinnuttaa hyvän ylläpidon standardit, edistää hyviä käytäntöjä viheralueiden sektorille sekä tunnistaa ja palkita esimiesten, työntekijöiden ja vapaaehtoisten panostus hyvän viherympäristön tuottamisessa ja ylläpidossa. (Green Flag Award 2017.)

Tunnustuksen saamiseksi viheralueen on täytettävä kahdeksan kriteeriä, jotka kerrotaan hankkeen verkkosivuilla. Näihin kriteereihin kuuluvat muun muassa turvalliset ja esteettömät kulkuväylät, ympäristön ja rakennusten hyvä ylläpito, kestävä kehityksen toteutuminen sekä perinnekohteiden säilyttäminen. Puiston tai viheralueen tulee luoda edellytykset alueen monipuoliseen käyttöön monelle eri käyttäjäryhmälle. Puiston käyttäjille tulee huolehtia monipuolisesta ja kattavasta tapahtumien tiedottamisesta, kuten tavoista osallistua puiston aktiviteetteihin. Lisäksi puiston hoitosuunnitelmaa tulee päivittää aktiivisesti, jotta se pysyy ajantasaisena. (Department for Communities and Local Government n.d.)

Lyhyesti sanottuna Green Flag Award merkitsee käyttäjäystävällistä ja osallistavaa viheraluetta, jossa kestävä kehitys on otettu huomioon. Viheralueen auditointi tehdään vuosittain kuhunkin kohteeseen, johon on päätetty hakea tunnustusta. Lepaan kampusalue sai kesällä 2016 Green Flag Award – tunnustuksen ensimmäisenä Suomessa. (Department for Communities and Local Government n.d.; Hämeen ammattikorkeakoulu 2016.)

Lepaan puistoa kehitettäessä on huomioitava Ympäristöministeriön julkaisema Kulttuuriympäristöstrategia 2014–2020. Lepaan alueen kulttuurilliset, ekonomiset, sosiaaliset ja ekologiset vahvuudet tulee ottaa vaikuttaviksi näkökulmiksi puiston kehittämisessä. Puiston kulttuurillisesti ja historiallisesti vahvat alueet esitetään kuvassa 7. Lepaan Management Plan edesauttaa Green Flag Award – tunnustuksen saamista seuraavinakin vuosina.

Kuva 7. Lepaan puiston historialliset alueet, rakennukset ja näkymät. (Hämeen ammattikorkeakoulu 2016, 33).

4.4 Kestävän kehityksen huomioonottaminen suunnittelussa

Istutusalueen ekologisuus lähtee jo suunnittelupöydältä. Kestävässä kehityksessä on kolme erillistä näkökulmaa, joita voidaan tukea erilaisilla valinnoilla. Nämä näkökulmat ovat ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen eli kulttuurillinen kestävyys. Lepaan kartanon ympäristön suunnittelussa pyritään huomioimaan kaikki kolme näkökulmaa, jotta valmis, toteutettu yleissuunnitelma tukisi mahdollisimman laajasti kestävästä kehitystä. Ekologinen kestävyys huomioidaan monipuolisilla kasvilajivalinnoilla, taloudellinen kestävyys helppohoitaisella lopputuloksella ja kulttuurillinen kestävyys käyttämällä vanhoja perennalajeja.

Opinnäytetyön yleissuunnitelmassa hyödynnetään tällä hetkellä kartanon ympäristössä esiintyviä vanhoja perennalajeja. Tällöin suunnitelma tukee vahvemmin kestävästä kehityksen periaatteita. Vanhojen perennalajien käyttäminen kohteessa edesauttaa myös kulttuurihistorian säilymistä ja siirtää tietoa kasvilajeista eteenpäin seuraaville sukupolville, tukien sosiaalista kestävyttä.

Monipuolinen, kerroksellinen kasvillisuus tukee luonnon omaa biodiversiteettiä, muodostaen täten kestävästä ympäristöä. Monipuolinen kasvilajivalinta tukee myös puiston opetuksellista käyttöä. Perennojen kasvutyylillä vaikuttaa osaltaan istutusalueen hoidon haastavuuteen. Esimerkiksi maanpeiteperennat ehkäisevät rikkakasvien kasvamista. Lajeja, joilla on tanakat kukkavarret ei välttämättä tarvitse tukea kukinnan aikana lainkaan. Oikeilla lajivalinnoilla alueen ylläpito saadaan nykytilannetta helppohoitosemmäksi, jolloin alueen hoitokustannuksissa tulee taloudellista säästöä.

Tällöin suunnitelma tukee taloudellista kestävyyttä. Tällä hetkellä koulun henkilökunta kokee kartanon ympäristönhoidon tason ylläpidon kaikkein haastavimmaksi. Helppohoitoista ympäristöä voidaan muodostaa kestäville lajeilla, jotka sietävät vaihtelevia kasvuolosuhteita. Kestävästä perennalajeista on tehty ylläpidon kannalta tutkimuksia. Esimerkiksi Luonnonvarakeskus (LUKE) teki vuosina 2005–2010 tutkimuksen perennalajikantojen kestävydestä, jossa etsittiin julkisille alueille parhaiten kestäviä ja helppohoitoisia kasvikantoja. Tutkimuksen tuloksena julkaistiin yli 100 eri perennalajin lista, joita LUKE suosittelee lisättäväksi parhaan, yhtenäisen perennakannan aikaansaamiseksi. (Luonnonvarakeskus 2015.)

Monipuolisten kasvillisuusalueiden etuna on myös se, että kasvillisuusalueen menestyvyys ei ole riippuvainen vain yhden lajin selviytymisestä. Useamman lajin käyttö mahdollistaa kukinnan jatkumisen ja näyttävyuden säilymisen koko kasvukauden läpi, jolloin hyönteisille ja pölyttäjäille riittää paremmin ravintoa. Monimuotoisen istutusalueen visuaalisuuskään ei rikkoonnu, jos rikkaruohoja pääsee kasvamaan perennojen joukkoon. Kasvilajivalintoja tehdessä tulee huomioida eri lajien tasavertaisuus. Liian dominoiva, voimakkaasti leviävä laji voi johtaa pian monimuotoisuuden häviämiseen. (Mäkinen 2013.)

Uuden tutkimuksen mukaan perennat ovat ekologisempia kuin yksivuotiset kesäkukat. Kesäkukat kestävätkin vähän kuljetusta ja pakkaamista, joten 90 % Suomessa käytettävistä kesäkukista tuotetaan Suomessa. Yksivuotisten kesäkukkien viljely pitää aloittaa jo kevättalven pimeydessä, jolloin tuotantoon käytetään huomattavasti energiaa. Kasvien tuotantoon vaadittavat lämpö ja valo pitää tuottaa keinotekoisesti. Kasvihuonetuotteiden ilmastovaikutuksia laskettaessa energiantuotanto tuottaa eniten päästöjä. Esimerkiksi pauliinabegonian tuotannossa energiantuotanto aiheuttaa noin 70–78 % tuotannon päästöistä. Tuotantotilalla käytettävä polttoainemuoto vaikuttaa luonnollisesti päästöjen ekologisuuteen. Yksivuotisia kesäkukia käyttämällä kasvatusprosessi päästöineen toistuu vuosittain. (Jaakkola 2017, 9-10.)

Perennoja tuotetaan astiataimikentillä, avomailla, kylmävarastoissa, muovitunneleissa, erilaisissa kasvihuoneissa ja mahdollisesti lämmitettävissä kasvihuoneissa. Perennojen viljely noudattaa suurimmaksi osaksi kasvien luonnollista kasvusykliä, joten kasvihuoneiden käyttö rajautuu muutama kuukauteen vuodessa, kun osa taimista hyödetään keväällä vähittäiskauppaa varten. Perennojen tuottaminen myytäväksi taimiksi siemenistä voi kestää jopa viisikin vuotta, riippuen lajin kasvunopeudesta. Useimmat perennalajit saadaan kuitenkin kasvatettua kahdessa vuodessa myyntikuntoisiksi astiataimiksi. Korkeampi tuotantohinta näkyy kuluttajalle selkeimmin taimien hintaerossa – kesäkukat ovat huomattavasti edullisempia kuin perennat. Vaikka perennojen tuottaminen vie enemmän aikaa kuin kesäkukkien, perennat voivat elää oikealla kasvupaikalla useita vuosikymmeniä ja tasaavat näin tuotannosta aiheutuneita päästöjä sekä taloudellisia kustannuksia pitkällä aikavälillä. (Jaakkola 2017, 10–12.)

Kun vertaillaan yksivuotisten kesäkukkien ja perennoiden istutusta, niin kesäkukkiä istuttaessa koko kasvupenkki käännetään ympäri ja lisätään tarvittaessa multaa. Rikkakasvit täytyy kitkeä säännöllisesti, jos kasvillisuuden juurelle ei levitetä katetta. Kesäkukat vaativat säännöllistä kastelua viikoittain ja lannoitusta muutaman kerran kesässä. Perennat sen sijaan vaativat lisäkastelua vain erittäin kuivina hellejaksoina sekä yhden lannoituskerran kesäkauden aikana. Nuori perennaistutus vaatii kuitenkin ensimmäisen kasvukauden aikana säännöllistä hoitoa, kuten kastelua istutuksen jälkeisinä viikkoina sekä rikkakasvien kitkentää. Kun perennat peittävät kasvualustansa, niiden hoitaminen helpottuu huomattavan paljon. Lajeista riippuen osa perennoista saattaa vaatia kukkavanojen tuentaa tai kasvuston alasleikkausta kukinnan uusimiseksi. (Jaakkola 2017, 12–13.)

Syksyisin kesäkukat poistetaan juurineen kasvupenkistä, kun taas perennat leikataan matalaksi. Syksyn hoitotoimenpiteistä aiheutuva kasvijäte kompostoidaan. Monet perennat vaativat säännöllistä jakamista, jotta kasvusto jaksaa uusiutua. Lajista riippuen juuripaakun jakaminen tehdään joko keväällä tai syksyllä ja 3-10 vuoden välein. Tarvittaessa kuollut taimi voidaan korvata jakamalla saman lajin edustaja, jolloin uutta taimea ei välttämättä tarvitse hankkia. Perennojen hoitaminen ei vaadi niin paljoa hoitotoimenpiteitä yhden kasvukauden aikana kuin kesäkukkien, jolloin kasvillisuusalueiden hoitotoimenpiteet aiheuttavat vähemmän palkkakustannuksia. Näillä perusteilla perennojen käyttäminen on taloudellisesti ja ekologisesti kestävämpää kuin yksivuotisten kesäkukkien käyttäminen. (Jaakkola 2017, 12–13.)

5 NYKYTILA JA SUUNNITTELUN LÄHTÖKOHDAT

Suunnittelutyön tavoitteiden tulee olla selvillä, jotta lopputulos vastaa kaikkien osapuolien odotuksia. Yksi tämän työn tavoitteista on kestävä kehitys, jota käsitellään suunnittelun näkökulmasta omassa kappaleessaan tässä luvussa. Kun suunnittelukohteen taustatiedot on kerätty, voidaan paneutua työn tavoitteisiin ja niiden vaikutuksiin itse suunnitelmaan. Suunnitteluratkaisuja mietittäessä on huomioitava kaikki aiemmin esiin nousseet yksityiskohdat, ohjeistukset ja ongelmakohdat.

Suunnittelualueen rajaaminen tulee tehdä hyvissä ajoin ennen laajempaa taustatutkimusta. Nykytilan kartoittamisella eli inventoinnilla kerätään tärkeää taustatietoa suunnittelua varten – mitä kohteessa voi tehdä ja mitä muutostöitä kohde vaatii? Nykytilaa kartoitettaessa on huomioitava paitsi kasvien, myös rakenteiden silmämääräinen kuntoisuusarvio ja maastonmuodot. Inventoinnista on koostettu taulukot luvun 5.3 loppuun, joista on helposti luettavissa kasvillisuuden ja rakenteiden kuntoisuusarviot.

5.1 Työn tavoite ja suunnittelualan rajaus

Opinnäytetyön tuloksena tuotettavan yleissuunnitelman tavoitteena on parantaa kohteen nykytilaa ja tuottaa kestävää ympäristöä. Suunnittelussa huomioidaan ekologinen, puutarhahistoriallinen ja esteettinen näkökulma. Kuten aiemmin tässä opinnäytetyössä todettiin, perennat ovat kesäkkästä ekologisempi ja taloudellisempi vaihtoehto pitkällä aikavälillä. Oikeilla perennalainnoilla tuotetaan helppohoitoista, kestävää ympäristöä, jotka tukevat kartanon ympäristön puutarhahistoriallista arvoa. Kun puutarhahistorialliset arvot huomioidaan ja niitä ylläpidetään mahdollisuuksien mukaan, puutarhahistoriallinen perimä säilyy Lepaan puistossa monimuotoisempina tulevaisuutta ajatellen.

Puutarhahistoriallisten arvojen säilyttämisessä konkreettisimmassa asemassa on oikeiden kasvilajivalintojen tekeminen. Tavoitteena on käyttää pääasiassa 1850–1950-luvuilla käytettyjä perennoja. Kasvilajivalintoja tehdessä pyrin välttämään sellaisten kasvien valintaa, joista on vahva mielle-yhtymä 1950–2000-luvuille.

Lepaan kartanon ympäristön suunnitteluala rajattiin kartanon seinustan viheralueisiin ja etupihan keskusnurmialueeseen, jota hiekkakäytävät ympäröivät. Se on muuttunut ryhmäkasvi-istutusten myötä joka vuosi, mutta isompia muutoksia alueelle on tehty harvemmin. Samankaltaisten istutusten avulla etupiha kiinnitetään kartanoon paremmin ja piha-alueelle luodaan yhtenäisempää kokonaisuutta. Suunnittelualan rajaus esitetään kuvassa 8.

Kuva 8. Ilmakuvaan merkitty suunnittelualan rajaus. (Google 2017.)

5.2 Kartanon ympäristön nykytila suunnittelun lähtökohtana

Kartanon ympäristöä uudistettiin vuonna 2004, kun vuonna 2003 tehty istutussuunnitelma toteutettiin takapihan istutusten osalta. (Tapper 2009.) Vuosien saatossa joitain perennoja on kuollut ja niitä on korvattu tarpeen vaatiessa toisilla lajeilla. Alkuperäisestä istutussuunnitelmasta saa kuitenkin hyvän käsityksen, mitä kasveja penkeissä pitäisi olla tällä hetkellä.

Vuonna 2004 kartanon takapihalle on istutettu muun muassa pylväskatajia (*Juniperus communis* 'Repanda'), pallosinikatajia (*Juniperus squamata* 'Blue Swede'), tuoksuköynnöskuusamia (*Lonicera caprifolium*), pensasmagnolioita (*Magnolia sieboldii*), lamopensasangervoja (*Spiraea decumbens*) ja kääpiökoiranheisiä (*Viburnum opulus* 'Nanum'). Istutusryhmässä käytetyt havut, lehtipensaat ja köynnökset tuovat mukavaa vaihtelua ja tekstuuria kokonaisuuteen. Istutussuunnitelmasta voidaan päätellä, että takapihalla on kasvanut aiemmin helmipihlaja (*Sorbus koehneana*), jonka juurelle on istutettu uusitut kasvillisuusalueet. Perennoina on käytetty muun muassa töyhtöangervoja (*Aruncus vulgaris*), monia eri ritarinkannuksia (*Delphinium Belladonna-hybr.* 'Capri' & 'Moerheimii', *Delphinium grandiflorum* 'Butterfly'), marskinliljoja (*Eremurus himalaicus*, *Eremurus stenophyllus*), kurjenmiekkvoja (*Iris pumila* 'Aurea', *Iris setosa*, *Iris sibirica* & *Iris sibirica* 'Alba'), sekä pioneja (*Paeonia Lactiflora hybr.* 'Primevere', *Paeonia mlokosewitschii*). Istutusaltaaseen on käytetty myös kukkasiipuleita, jotta kukinta-aika alkaa jo aikaisin keväällä. Istutusaltaan kevään kukkijoita on muun muassa lumikello (*Galanthus nivalis*), kevätkello (*Leucojum vernum*), valkonarsissit (*Narcissus poeticus* 'Actaea' & 'Flore Pleno'), sekä keltanarsissi (*Narcissus pseudonarcissus* 'Ice Follies').

Vuosina 2012–2013 otettujen valokuvien 9. ja 10. perusteella voidaan huomata, että ainakin istuskelualueen viereistä perennapenkkiä on uudistettu, sillä istutusaltaassa on jäljellä enää havuja. Tuoksuköynnöskuusamatkaan eivät ole kasvaneet pergolaa vasten. Kartanon etupihalla olevan nurmialueen keskellä on aurinkokello, jota ympäröi neljä kesäkukka-aluetta. Pihan keskeiseltä alueelta puuttuu monivuotinen kasvillisuus.

Kuva 9. Lepaan kartanon takapiha, Taltelan puoleinen pääty (Suomalainen 2017).

Kuva 10. Lepaan kartanon takapiha, rannan puolen pääty (Suomalainen 2017).

Kartanon ympäristöön on tehty valaistussuunnitelma vuonna 2004. Suunnitelma käsittää kulku- ja istutusvalaistuksen, joka on tehty vuonna 2003 valmistuneen istutussuunnitelman kanssa yhteensopivaksi. Valaistussuunnitelma on kuitenkin toteutettu vain osittain. Valaisinten paikat ovat suunnitelman mukaiset, mutta esimerkiksi kivijalkaan suunniteltuja ulkoseinävalaisimia ei ole asennettu. Syynä tähän lienevät Museoviraston säännökset suojellusta rakennuksesta ja sen julkisivun muokkauksesta. (VALOA 2004)

5.3 Talvi-inventointi 2017

Lepaan kartanon ympäristön talvi-inventointi tehtiin tiistaina 21.2.2017. Inventointi dokumentoitiin valokuvin ja ääninauhurilla, jonka pohjalta kirjoitettiin muistiinpanot. Kartanon ympäristö inventoitiin talvella, jotta lumen tuomat vaikutukset pystyttiin huomioimaan suunnittelussa. Esimerkiksi maanpinnan korkotasojen vaikutukset tuli huomioitua paremmin, kun lumi ja jää havainnollistivat tilannetta. Suunnittelualueella sijaitsevat pensaat piti tunnistaa talviasuisina. Tarkkaa perennainventointia ei tehty, sillä luonnollisesti talvella perennoja ei pysty tunnistamaan. Oletettavasti olemassa olevien perennojen nimilaput olivat tallella, mutta niiden ajantasaisuudesta ei voida olla varmoja.

Kartanon Taltelan puoleisen päädyssä oleva ramppi on tehty betonista ja päällystetty pesubetonilla (kuva 11). Rampin kaide on harmaata metalliputkea ja toinen kaiteista on vääntynyt mutkalle. Puuterassin vieressä on metalliristikoinen kävelyalusta ja samaa metalliristikkoa olevat portaat kartanon etupihan puolelle. Metalliristikko ja pesubetoni ovat materiaaleina melko sopimattomia vanhan kartanorakennuksen yhteydessä. Portaiden vieressä on metallinen, ruskea roska-astia, joka edustaa 1900-luvun loppupuolen ulkokalusteiden trendiä. Tämä trendi voitaneen päivittää alueen muun kasvojen kohotuksen yhteydessä. Ramppi, portaat ja roska-astia näkyvät rakennuksen kulmalta pääoven eteen, jossa ne luovat epäsiistiä vaikutelmaa koko rakennuksesta. (Kuva 12.)

Kuva 11. Kartanon Taltelan puoleinen pääty (Ojanen 2017).

Rampin vieressä oleva, noin 30 cm korkea istutusallas on tehty liuskekivistä. 13 vuoden aikana myös maanpaine on tehnyt tehtävänsä ja osa kivistä onkin vinksahtanut paikaltaan. Liuskekivimuuri on vain ladottu, jolloin muuria rakennettaessa sidosaineiden käyttö on ollut hyvin vähäistä. Ladotuissa liuskekivimuureissa on epätasainen pinta ja julkisivu, jotka luovat epäsiistiä ja hoitamatonta vaikutelmaa. Tässä kohtaa kasvillisuus, keijuan-gervoryhmä, näyttää voivan melko hyvin. Istutusaltaan kulmassa oleva pollarivalaisin on painunut vinoon.

Kuva 12. Päädyn ramppi, metalliportaat ja liuskekivimuuri (Ojanen 2017).

Näyttäisi siltä, että rakennuksen ja rampin väliin jäävällä istutusalueella ei ole jätetty seinän viereen sora-aluetta tai muutakaan seinänvieruski-veystä. Jos on, niin kyseinen sora-alue on jo kasvien valtaama ja kaipaa kunnostusta. Rakennuksen kivijalka on tässä kohdassa hyvin näkyvillä ja

matkaa lautaverhoiluun on reilusti, noin 50 cm. Kuva numero 13. havainnollistaa tilannetta. Vakavan kosteusvaurion välitöntä vaaraa ei ole, mutta hyvää rakennustapaa noudattaen tähänkin olisi hyvä jättää seinänvierus vapaaksi kasvillisuudesta. Puuterassin kohdalle on laitettu patolevy, mutta patolevyä on jätetty reilusti näkyviin puuterassin yläreunaan asti. Patolevyä ei tarvitse asentaa niin paljoa maanpinnan yläpuolelle, koska sillä ei ole virkaa maanpinnan yläpuolella. Näyttäisi lisäksi siltä, että patolevy on asennettu väärin päin kohteeseen. Kohoumien kuuluisi osua seinäpintaa vasten, jolloin ilma pääsee liikkumaan rakenteen ja maamassan välillä. Tässä kohdassa kohoumat ovat maamassan puolella, jolloin koko patolevy menettää merkityksensä rakenteiden suojaamisessa kosteusvaurioilta.

Kartanon päädyssä kasvavat kolme vanhaa marjakuusta kannattaa säästää suunnitelmassa, sillä ne ovat kasvaneet kauniin muotoisiksi ja terveinä. Marjakuusien oksat osuvat jonkin verran rakennuksen seiiniin ja kattoon, joten pieni leikkaus olisi paikallaan. Istutusalueella kasvaa selkeästi saniaisia, sillä kasvustot ovat kuivuneet maahan talven aikana. Saniaiset ovat todennäköisesti kotkansiipeä, päätellen kasvutavasta, lehtien muodosta ja siitä, että kotkansiipi on yleisin koristesaniainen. Saniaisen lisäksi maanpeitekasvina on yksi peippilajike, joka on vallannut melkein kokonaan koko istutusaltaan aina marjakuusilta puuterassin kulmaan asti. Marjakuusien kohdalla maa tekee selkeän kohouman, jota ei kuitenkaan pystytä muokkaamaan enää sileäksi marjakuusien juurien vuoksi. Kohoumaa kannattaisi peittää kasvustolla tai tuomalla sen viereen lisää maata, jolloin kohoumaa luiskattaisiin.

Kuva 13. Päädyn istutusalue, joka on peipin valtaama (Ojanen 2017).

Rakennuksen takapuolella on havaittavissa selkeä seulanpääkiveys. Seulanpääkiveys ei kuitenkaan kierrä rakennusta eikä ylety edes rakennuksen kulmalle asti, vaan se päättyy, kun kartanon lautaverhoilu vaihtuu korkeaan kivijalkaan. Seulanpääkiveys on aikanaan saumattu hiekalla, jonka

vuoksi saumat ovat sammaloituneet kauniisti. Sammaleen lisäksi saumoihin on luonnollisesti päässyt myös rikkakasveiksi laskettavien kasvien siemeniä, jolloin seulanpääkiveyksessä on havaittavissa muun muassa piharatamaa. Seulanpääkiveystä ei ole tehty yhtenäisellä kaadolla tai tasaisella pinnalla, mikä aiheuttaa epäsiistin vaikutelman. Rakennuksen lautaverhoiluun nähden kiveyksen pinta voisi olla alempanakin, sillä paikoin sokkelia on näkyvissä vain 5 – 10 cm.

Istuskelukiveyksen kohdalla oleva sadevesikouru on jäänyt liian alas suhteessa ympäröivään maanpintaan. Seulanpääkiveys tekee sadevesikourun kohdalla painauman, jonka pituus on noin 80 cm. Painauman johdosta kiveysaluetta reunustavat, syrjälleen asennetut nupukivet ovat päässeet irtamaan paikaltaan. Painauman kohdalla maa ei riitä tukemaan reunakiviä pystyasentoon. Lisäksi seulanpääkivien aiheuttama maanpaine on painanut koko reunakiveyksen vinoon. Kuvassa numero 14. kohdan ongelmat näkyvät selkeästi.

Kuva 14. Kartanon takapihan istuskelualueen vieressä oleva kenttäkiveys, liian alhaalle asennettu sadevesikaivo ja vinoon painunut nupukivireunus. (Kuva: Elina Ojanen, 2017.)

Kiveykselle laskeutuvien graniittisten porraskivien reunatuet ovat hieman vinossa, mutta ne eivät ole vielä kaatumassa. Tasanteiden välistä pengertä tukeva graniittikivi on irti rakennuksen kivijalasta noin 10 cm. Tätä koloa on paikattu kenttäkiveyksellä, joka ei ole esteettisin mahdollinen ratkaisu. Seinän vieressä oleva seulanpääkiveys tekee pienen luiskan kohti graniittikiven yläreunaa. Luiska on tehty todennäköisesti peittämään graniittikiven betonituenta.

Kartanon takaoven edessä on tasanne, johon kauniit graniittiportaavat johdavat kulkijan puiston suunnasta. Portaiden sivuja tukevat pienet graniittikivet ovat myös painuneet hieman vinoon. Tasanteen pinnoitteena on käytetty 30 cm x 30 cm betonilaattaa. Laatoitusta reunustavat yhden kiven levyiset nupu- ja noppakivikoristeraidat. Tasanne on katettu valkoisella puupergolalla, jonka edessä kasvaa tuoksuköynnöskuusama. Köynnöksen pitäisi istutussuunnitelman mukaan kasvaa portaiden molemmilla puolilla pergolaa vasten. Inventointia tehdessä tuoksuköynnöskuusama kasvoi vain toisella puolella. Pergolan tolpat ovat painuneet hieman vinoon (kuva 15).

Kuva 15. Takapihan pergola ja kiviportaavat (Ojanen 2017).

Istutusalueen leveys seinästä liuskekivimuurin ulkoreunaan on karkealla askelmitalla mitattuna noin neljä metriä. Itse perennapenkissä on käytetty muun muassa tädykkeitä, kurjenmiekkää, sinipiikkiputkea ja pioneja, joiden voidaan ajatella sopivan kartanon ympäristöön. Hoidollisesti katsottuna perennapenkit ovat aivan liian leveitä ja kasvavat helposti täyteen heinää. Käytetyissä perennalajeissa on paljon talventörröttäjiä, jotka muodostavat mukavan kokonaisuuden. Väljemmissä penkeissä eri talventörröttäjät pääsisivät paremmin esiin, eikä lopputulos olisi niin risuisen näköinen. Liuskekivimuurissa ei ole tasaista, yhtenäistä pintaa missään kohdassa. Tämä luo epäsiistin vaikutelman.

Rannan puoleista perennapenkkiä on porrastettu, sillä maa viettää rantaa kohden. Istutusaltaasta on kaadettu helmipihlaja, mutta kantoa on jätetty jäljelle noin puolen metrin mittainen pätkä. Kanto juurakkoineen täytyy poistaa kunnostustöiden yhteydessä, jollei kannolla tai siinä esiintyvillä käävillä ole jotain opetuksellista merkitystä.

Seinän vieressä oleva seulanpääkiveys näyttää paikoin heitokekiveykseltä ja sekin täytyy tehdä uudelleen. Seinän puolivälissä oleva sadevesikaivo on jäänyt vähän liian korkealle maanpintaan nähden ja törröttää kiveyksen yläpuolella. Ränniputken päähän jääneestä jäästä voidaan päätellä, että sadevesikaivo on asennettu liian kauas putkesta. Rankemmat sateet varmasti osuvat kaivoon, mutta hitaasti tippuva vesi jää kiveykselle. (Katso kuva 16.) Takapihan valaisinpylväät ovat vinossa. Kulmalla oleva sadeverikaivo on vuorostaan liian alhaalla, maa viettää kaivoon sekä perennapenkistä että rakennuksen nurkalta. Tämän seurauksena kaivo on täynnä jäätä ja lehtiä, eikä täytä tarkoitustaan.

Kuva 16. Heitokekiveysmäinen seinänvieruskiveys (Ojanen 2017).

Talvikunnossapidosta ja jalanjäljistä voidaan päätellä, että kartanon takapiha ei ole aktiivisessa talvikäytössä. Takapihaa ei aurata eikä alueella näkynyt muita jalanjälkiä. Rannan puoleinen pääty toimii yleisempänä kulureittinä jalanjälkien perusteella.

Rantaan johtavat graniittirappuset tulisi uusida, sillä niiden etureunat viettävät liian voimakkaasti alaspäin ja aiheuttavat liukastumisvaaran. Liuskekivipengerryksen ja portaiden välillä oleva seulanpääkiveys on jätetty jostain syystä heitokekiveykseksi, kun portaiden toiselle puolelle on tehty suora ja tasainen seulanpääkiveys. Yhdenmukaisen ja siistin ulkonäön vuoksi on suositeltavaa, että heitokekiveys korjattaisiin tasaisemmaksi seulanpääkiveykseksi.

Liuskekivipengerryksestä pari isohkoa kiveä on pyörinyt alas. Koko muuri tulisi uusida jossain vaiheessa, sillä maanpaine on vuosikymmenien saatossa aiheuttanut sen painumisen vinoon. Pengerryksen päällä oleva tasanne vaikuttaisi olevan hyvässä kunnossa. Päädyssä oleva seulanpääkiveys täytyy tehdä uudelleen, sillä seinän viereen on muodostunut painanteita ja betonikiveyksen pinta on korkeammalla kuin seulanpääkiveyksen pinta.

Kartanon etupihan puoleiset seinänvieruskiveykset ovat painuneet paikoin jopa 10 cm nurmikon alapuolelle. Tämä aiheuttaa veden pysähtymisen seinän viereen ja sen imeytymisen siihen. Vaikka rakennus on melko varmasti salaojitettu huolella, veden ohjaaminen pois rakennuksen seinustalta on tärkeää. Rakennuksen sokkelia on näkyvissä todella vähän, pahimmillaan vain noin 10 cm maanpinnan yläpuolella. Sokkelin korkeus tulee ottaa huomioon suunnitelmassa. Etupihalla, kolmen sarjassa olevien ruutuikkunoiden kohdalle on jätetty kaapelivedot näkyviin. Kartanon ympäristöön vuonna 2004 tehdystä valaistus suunnitelmasta selviää, että kaapelivetojen kohdille piti tulla ulkoseinävalaisimet, jotka olisi asennettu rakennuksen kivijalkaan. Toinen pääoven vieressä olevista pollarivalaisimista on painunut hieman vinoon (kuva 17).

Kuva 17. Kartanon etupiha (Ojanen 2017).

Yhteenvedona tästä inventoinnista voidaan koostaa taulukot 1 ja 2, joissa esitetään rakenteiden ja kasvillisuuksien silmämääräiset kuntoisuusarviot ja ehdotetut muutostyöt.

Taulukko 1. Kartanon rakenteiden kuntoisuusarvio

Rakenne	Kunto	Muutos
Kartanon päädyn betoniramppi.	Kaide vinossa, muiden ok kunto. Ei sovi rakennuksen aikakauteen.	Tehdään uusi ramppi rakennuksen aikakauteen sopivasta materiaalista.
Valaisimet.	Painuneet vinoon, mutta taitavat toimia.	Uusitaan yhdenmukaisiksi erillisen valaistussuunnitelman mukaan.
Seinävieruskiveykset.	Huono, vaihteleva.	Tehtävä uudelleen.
Sadevesikaivot.	Hyväkuntoiset, mutta väärät korkeusasemat.	Korkeusasemat on tarkistettava ja kaivot on asennettava uudelleen.
Liuskekivimuurit.	Painuneet vinoon monesta kohdasta.	Uusitaan paremmalla ladontatekniikalla.
Puupergola.	Tolpat ovat painuneet vinoon, maali on hilseillyt.	Suoristetaan, tarvittaessa uusitaan kunnostustöiden yhteydessä.
Graniittiportaot.	Reunatuot ovat painuneet vinoon, muiden ok.	Portaat rakennetaan uudelleen olemassa olevista kivistä.

Taulukko 2. Kartanon ympäristön kasvillisuuden kuntoisuusarvio.

Kasvillisuus	Kunto	Muutos
Vanhat marjakuuset.	Hyvä.	Säilytettävä, hoito-leikataan.
Vanhat perennalajit.	Ei voida arvioida vuodenajan vuoksi.	Hyödynnetään uudessa suunnitelmassa mahdollisuuksien mukaan.
Helmipihlajan (<i>Sorbus koehneana</i>) kanto.	Huono.	Poistettava.
Etupihan nurmikko.	Ei voida arvioida vuodenajan vuoksi.	Muokataan suunnitelman mukaiseksi.
Vanhat syreenit.	Hyvä.	Säilytettävä.
Vanha magnolia.	Hyvä.	Säilytettävä.
Tuoksuköynnös-kuusama.	Välttävä.	Korvataan uudella.

5.4 Suunnitteluratkaisuja

Kartanon ympäristön yleissuunnitelmassa esitetään ratkaisuja rakenteille ja kasvillisuudelle, jotka perustuvat ympäristön nykytilassa havaittuihin ongelmiin ja tilaajaosapuolen toiveisiin. Kartanon ympäristön yleissuunnitelma esitetään liitteessä 3.

Liuskekivimuurit kartanorakennuksen ympärillä ovat jakaneet mielipiteitä, mutta materiaali sitoo kartanoa lähiympäristöönsä ja muihin Lepaan rakennuksiin. Esimerkiksi Opisto-rakennuksen takana olevassa barokkipuistossa on käytetty myös liuskekivimuureja ja kartanon pääsyn luonnonkivipengerrys on tehty isoista lohkarekivistä. Todennäköisesti se ei ole ollut 1850-luvulla istutusaltaiden materiaalina, mutta edellä mainituilla perusteilla liuskekivimuurin säilyttäminen on kannattava ratkaisu.

Kartanon päädyssä oleva luiska tulisi tehdä uudelleen puusta. Pesubetonilaattapinnoite ei sovi kartanon historialliseen ulkoasuun ja se poikkeaa ympäristöstä todella radikaalisti. Puukuistin kulmalle päättyvä ramppi toisi yhtenäisempää ja siistimpää vaikutelmaa, jos ramppi toteutetaan puusta. Metalliset ritiläportaat, jotka johtavat puukuistille tulee tehdä myös uudelleen puusta. Vaikka metalliritilän etuna on, että lumi ei paakkuunnu siihen talvella voidaan kysyä, paljonko kartanorakennuksen päätykulkua käytetään talvisin? Vastaus on, ettei juurikaan, etenkin nyt kun kartanorakennusta ei ole vuokrattu kellekään yrittäjälle.

Kaikki kartanon ympäristön nykytilan vaatimat muutostyöt ovat luetta-
vissa taulukosta 1, joka löytyy luvun 5.3 lopusta. Mielestäni etenkin ränni-
vesikaivojen, seinänvieruskiveyksen ja patolevyn korjaaminen ovat ensisi-
jaisen tärkeitä, sillä niillä on selkeä vaikutus rakennuksen kuntoon pidem-
mällä aikavälillä.

Takapihan istutusalueet ovat uudessa suunnitelmassa nykyisiä pienem-
mät, osin helppohoitoisemman ylläpidon vuoksi. Kaikki suunnitelmaan
merkityt kiveysalueet palvelevat kartanorakennuksessa toimivaa kahvi-
layrittäjää mahdollistamalla siistit alueet lisäpöydille ja –penkeille. Esimer-
kiksi kartanolla pidettävissä juhlissa tai Lepaa-näyttelyn aikaan ulkona nau-
tittu kahvihetki voi olla mieluinen lisä vieraan kokemukseen.

Etupihan keskusnurmikon keskellä olevan aurinkokellon ympärille tehdään
nupukiveys, jonne pääsee nupukivipolkua pitkin nurmikon ja istutusalueen
läpi. Kartanon pääsisäänkäynnin molemmille puolille kannattaa tehdä ki-
veysalueet, jotka viettävät pois päin rakennuksen seinustalta. Pääsisään-
käyntiä ja lasikuistiakin olisi voinut korostaa kasvillisuusalueilla, mutta ra-
kennuksen matala sokkeli tässä kohdassa aiheuttaisi ongelmia pidemmällä
ajanjaksolla. Kiveysalueille voidaan laittaa isoja ulkoruukkuja, joihin voi-
daan istuttaa kesäkukka-asetelmia.

Kasvilajivalintoja päätettäessä tutkittiin, mitkä vanhojen perennalajien
kasvilajikannat ovat Luonnonvarakeskuksen tutkimustuloksien suosituk-
sien mukaisia. Esimerkiksi taudinsietokyky on laadukkailla taimilla pa-
rempi, jolloin niihin panostaminen on pitkällä aikavälillä taloudellisesti
kannattavaa. Kasvilajivalinnoissa kannattaa huomioida lähialueen taimis-
tot. Kun kaikki uudet taimet löytyvät lähialueen tuottajilta, kasvien kulje-
tusmatkasta ei tule pitkää ja täten vähennetään kuljetuksesta muodostu-
via päästöjä.

Kasvit on sommiteltu istutusalueille kukinnan värin mukaan. Kussakin ruu-
dussa on kukinnoltaan saman sävyisiä lajeja ja vierekkäisissä ruuduissa ole-
vat kasvit sopivat toisiinsa. Eri värisävyt toistuvat rytmeittäin istutusalu-
eilla, jolloin kokonaisuudesta tulee miellyttävä. Eri perennojen korkeudet
on otettu huomioon, joten korkeimmat lajikkeet on sijoitettu pääsääntöi-
sesti taustalle. Tietynlaisen jäykkyyden ehkäisemiseksi osa korkeammista
lajikkeista on sijoitettu istutusalueen keskivaiheille. Nämä lajit ovat kuiten-
kin tukevavartisia, eikä niitä jouduta tukemaan. Kaikkiin ruutuihin on py-
rity valitsemaan lajeja, jotka kukkivat syklissä kesän läpi. Esimerkiksi ke-
väisin kukkivat sipulikasvit on yhdistetty myöhemmin kukkivien kanssa sa-
moin ruutuihin. Koska tulppaanit ja narsissit nousevat muita aikaisem-
min, ne voidaan istuttaa lehtevien perennojen läheisyyteen. Myös kasvien
kasvupaikkavaatimukset on otettu huomioon ruutuja suunniteltaessa. Esimerkiksi läpäisevämmän maaperän vaativat kasvit ovat samassa ruudussa, jolloin istutusalueen perustaminen on helpompaa. Kartanorakennuksen varjoisalle puolelle on suunniteltu lajeja, jotka menestyvät varjossakin.

Osa suunnitelman perennoista on saatavilla kestävästä kasvilajikannoista. Liitteessä 2 on esitetty vanhoja perennalajeja, joita on saatavilla Luken tutkimuksen mukaan kestävästä kasvilajikannoista. Kaikkia liitteessä esiteltyjä kasvilajeja ei ole hyödynnetty suunnitelmassa.

Suunnittelussa on otettu huomioon alueen helppohoitoisuus. Kasvilajit eivät tarvitse tukemista tai jakamista. Maanpeitekasveja on käytetty tasaisesti istutusalueilla, jolloin rikkaruohot eivät pääse leviämään niin helposti. Alueesta tulee tehdä vielä erillinen istutussuunnitelma ja selvittää kastelu-järjestelmien tarve.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Satunnaisen kävijän voi olla vaikea uskoa katsovansa yhtä Lepaan puiston vetovoimaisimmista alueista. Nykyään kartanon etupihalla on neljä kesäkukka-alueita, jotka ympäröivät vanhaa aurinkokelloa. Kartanon pääsisäänkäynti on kaunis lasikuisteineen, mutta sitä ei ole korostettu mitenkään erityisesti. Maanpinnan korot ovat vähän mitä sattuu, jolloin vesilammikoita muodostuu sateen jälkeen kulkuväylille. Jos alueella kävelee pimeän aikaan, voi huomata että valaisimet loistavat eri väreissä ja osa on hieman vinossa. Puiston ylläpitoon käytettävien resurssien määrä on vaikuttanut alueen siisteyteen. Etupihan kesäkukka-alueet toimivat tärkeänä näyteauna opiskelijoiden ryhmäkasvitenttejä varten. Kartanon ympäristö ei ole kuitenkaan Lepaan puiston ainoa ryhmäkasvialue, joten tämä voidaan mielestäni korvata perenna-alueella. Voihan olla, että tulevaisuudessa etupihan keskusnurmi-alueelle tehdään uusi kesäkukka-alue, joka sopii suunnitelmassa esitettyyn perenna-alueen ulkoasuun.

Rakennuksen ympärillä kiertänyt seulanpääkiveys oli päässyt sammaloitumaan ja heinittymään. Kaikki eivät pidä sammaloituneista kiveyksistä, mutta mielestäni se sopii kartanon luonteeseen ja paremmin rakennuksen aikakauteen. Tämän vuoksi uudelleen tehtävät seulanpääkiveykset voitaisiin saumata kivituhkalla, jotta sammal pääsee kasvamaan siihen uudelleen. Sammalia isommat rikkakasvit tulisi kuitenkin kitkeä säännöllisesti pois, jotta kohteen ulkoasu säilyisi siistinä. Betonisauma tuo liian rakennetun pinnan kohteen luonteeseen nähden, vaikka se estäisikin rikkaruohojen kasvamisen ja täten pienentäisi alueen ylläpitokustannuksia.

Seulanpääkiveyksen keskelle jääneiden sadevesikaivojen korot ja asemat tulisi korjata muiden kunnostustöiden ohessa. Osa kaivoista on muuhun maanpintaan nähden liian syvällä, jolloin valumavesien mukana lehdet pääsevät tukkimaan kaivon. Ainakin yksi sadevesikaivoista oli liian kaukana ränniputkesta, jolloin hiljalleen tippuva vesi valuu kaivon ohitse.

Nykyään puistot ja puutarhat ovat alueen asukkaille ja kävijöille tärkeitä ulkoilualueita, jotka mahdollistavat monipuolisen virkistytymisen ja rentoutumisen. Etenkin puutarhat ovat valtaväestölle pääasiassa silmäniloa tuottavia alueita, mutta toki puutarhaharrastelijat ovat asia erikseen. Lepaan puistolla on nykyään monipuolista käyttöä. Kampuksen ja lähialueen asukkaat käyvät siellä ulkoilemassa ja rentoutumassa. Puutarhaharrastajille ja opiskelijoille puisto on mainio oppimisympäristö, sillä alueen kasvilajisto on todella monipuolinen. 1850-luvulla asiat olivat hieman toisin, sillä näyttävät, muodinmukaiset kartanopuutarhat olivat silmänilon lisäksi statussymboleita aikakauden säätyläisille. Puiston iso nurmialue kartanorakennuksen takana on häivyttänyt oleskelualueen ja puiston rajaa. Pitkänomainen nurmikko on korostanut pitkää näkymälinjaa, jonka toisessa päässä on ammuin näkynyt Hattulan Pyhän Ristin kirkko. Vuosikymmenten saatossa ja maanomistajien vaihtuessa näkymälinja on kuitenkin kasvanut umpeen. Lepaan kartanon ympäristössä on todennäköisesti käytetty perennoja, jotka ovat olleet muuallakin Suomessa yleisimpiä koristekasveja. Etenkin 1850-luvulla kasvit liikkuvat pääsääntöisesti pistokkaina tai siemeninä. Kasvit ovat siirtyneet pääasiassa kartanosta kartanoon. Nykyään kasveja on saatavilla myös taimina puutarhamyymälöistä.

Vanhat perennalajit ovat olleet vaatimattomampia kuin nykyajan pitkälle jalostetut koristekasvit. Kukinnat ovat olleet pienempiä ja lyhytkestoisempia, mutta kasvit ovat olleet melko kestäviä. Hallanarkoja lajikkeita ei oman tutkimukseni perusteella ole paljoakaan ollut, mikä johtunee vanhojen lajikkeiden kokemasta luonnonvalinnasta. Esimerkkinä voidaan mainita akileijat, isotähtiputket, ritarinkannukset, keltaliljat, sekä narsissit. Osa vanhoista koristekasveista löytyy nykyään haitallisten vieraskasvien listalta. Näitä ovat esimerkiksi komealupiini ja valkokarhunköynnös, joka tunnetaan paremmin elämänlankana.

Suunnitelmassa käytettyyn lajimäärään vaikutti ratkaisevasti Suomessa 1850–1950 -luvuilla käytettyjen perennalajien määrä. Lepaan kartanon ympäristön suunnittelua varten koottiin yli 100 vanhan perennalajin lista, jossa selvitettiin kunkin kasvin kasvupaikkavaatimus, kukinnon väri, kasvin korkeus ja muita istutussuunnitelman kannalta tärkeitä tietoja. Kasvilajivalintoja tehdessä tutkittiin, mitä vanhoja perennalajeja on saatavilla kestävästä kannoista. Kestävien kasvukantojen käyttäminen tukee kannan olemassaolon säilymistä, jolloin suunnitelma tukee ekologista kestävyttä. Vanhojen perennalajien käyttäminen tukee puolestaan Lepaan puiston sosiaalista kestävyttä. Kun perenna-alueista tehdään läpi kesän kukkivia, alueen pölyttäjille riittää tasaisesti ravintoa.

Tarvittava taustatieto tähän opinnäytetyöhön löytyi aiemmin valmistuneista opinnäytetyöistä ja niiden lähdemateriaaleista. Esimerkiksi Viivi Mattilan opinnäytetyössä on keskitytty kattavasti Lepaan kasvillisuudesta kertovaan materiaaliin, jolloin se oli erinomainen tietolähde. Koska tämän opinnäytetyön päätavoitteena oli yleissuunnitelman tekeminen, kaiken pohjamateriaalin kasaaminen rippeistä lähtien olisi vienyt niin suuren osan

ajasta, ettei opinnäytetyössä oltaisi päästy ollenkaan suunnitteluvaiheeseen. Kartanon ympäristön nykytilan inventointi olisi voitu toteuttaa laajemmassakin mittakaavassa, kuten ympäri vuoden kestävässä seurannassa ja vertailussa. Kohde olisi voitu myös arvottaa inventointioppaan ohjeiden mukaisesti. Tässä opinnäytetyössä esitelty inventointi olikin siis poikkeuksellisen suppea, joka osaltaan vaikutti työn lopputulokseen.

Opinnäytetyön sisältämää tietoa kartanon ympäristön historiasta voidaan hyödyntää esimerkiksi Lepaan puiston interaktiivisissa toiminnoissa. Maiseman kiinnittäminen paikkaan tarinallisuuden avulla lisää kohteen kiinnostavuutta esimerkiksi puutarhamatkailijoiden keskuuteen. Monipuolinen kasvillisuus kehittää puiston oppimisympäristöä. Opinnäytetyön tuloksena syntyvää istutussuunnitelmaa voidaan hyödyntää Lepaan kartanon ympäristön uudistuksessa.

Kartanon ympäristöön olisi hyvä tehdä ja toteuttaa tulevaisuudessa pinnantasaussuunnitelma tai salaojitussuunnitelma, jotta rakennus pysyy hyvässä kunnossa. Myös alueen valaisimet tulisi uusia yhdenmukaisiksi erillisen valaistussuunnitelman mukaan. Tässäkin opinnäytetyössä koottuja historiallisia tietoja Lepaan kartanosta voitaisiin hyödyntää Lepaan puiston interaktiivisessa järjestelmässä, josta käyttäjä saa tietoa kunkin kohteen historiasta ja taustoista. Tämä edistäisi koko puiston sosiaalista kestävyttä moderneja välineitä hyödyntäen.

Kartanon ympäristön uudistaminen toimii kasvojen kohotuksena alueelle, joka on yksi puiston vetovoimaisimmista ja kuuluisimmista kohteista. Kartanon tiloissa toimivalle matkailualan yrittäjälle siististä pihaympäristöstä on vain ja ainoastaan hyötyä, sillä se parantaa asiakkaan ensivaikutelmaa rakennuksesta. Näillä perusteilla voidaan todeta, että opinnäytetyöstä hyötyy paitsi tilaajana toiminut Hämeen ammattikorkeakoulu, myös opiskelijat, puiston virkistäytymiskäyttäjät ja kartanolla toimiva yrittäjä.

LÄHTEET

Asetus Asetus Euroopan rakennustaiteellisen perinnön suojelua koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta 10/1992. Haettu 9.12.2018 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1992/19920010>

Collan, O., Rautavaara, T., Luotonen, A. & Sommerschild, E. (1949). *Suomen puutarhoja – Träggård i Finland*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Kivi.

Dendrologian Seura. (2001). *Lepaa, puisto-opas*. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Department for Communities and Local Government. (n.d.). Green Flag Award. Haettu 23.1.2017 osoitteesta <http://greenflagaward.org.uk/awards/green-flag-award/>

Department for Communities and Local Government. (n.d.). Judging Criteria. Kriteerijä Green Flag Award –tunnustuksen myöntämiseen. Haettu 23.1.2017 osoitteesta <http://greenflagaward.org.uk/judges/judging-criteria/>

Department for Communities and Local Government. (n.d.). Award history. Tietoja tunnustuksen historiasta ja yhteistyökumppaneista. Haettu 25.1.2017 osoitteesta <http://www.greenflagaward.org/about-us/about-green-flag-award/award-history/>

Eurooppalainen maisemayleissopimus 14/2006. Haettu 9.12.2018 osoitteesta https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2006/20060014/20060014_2

Frondelius, S. (n.d.). Kasvit – elävää kulttuuriamme. Yleistietoa kartanoiden puistojen ja puutarhojen historiasta ja käytetystä kasvillisuudesta. Haettu 1.12.2016 osoitteesta http://www03.edu.fi/oppimateriaalit/kasvikulttuuri/artikkelit/07_kartanot.htm

Google. (2017). Ilmakuvaan merkitty suunnittelualueen rajaus. Haettu 10.2.2017 osoitteesta <https://www.google.com/maps/place/14610+Lepaa/@61.1140151,24.3214306,213m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x468e58a07df1850b:0xa00b553b98ea290!8m2!3d61.1183912!4d24.3381941>

Green Flag Award (2017). What is the Green Flag Award. Haettu 18.4.2017 osoitteesta <http://www.greenflagaward.org.uk/about-us/what-is-the-green-flag-award/>

Haapanen, A., Collan, O., Salmenlinna, S. S. (1935). *Lepaan puutarhapisto 1910 – 1935*. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Haapanen, A., Collan, O., Salmenlinna, S. S. (1935). Lepaan puutarhaopisto ja Hinnonmäki 1930-luvulla. *Lepaan puutarhaopisto 1910 – 1935*. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö. Sivun 1.

Hautamäki, R. (2000). Portti puutarhaan, historiallisten puutarhojen inventointiopas. Helsinki: Museovirasto

Hämeen ammattikorkeakoulu. (2016). Lepaan osayleiskaava. Haettu 4.3.2017 osoitteesta https://hameenamk-my.sharepoint.com/:w:/r/personal/ssuomalainen1_hamk_fi/_layouts/15/Doc.aspx?sourcedoc=%7BE8C00555-1A52-44E9-AE3F-F9DBB2DE09D3%7D&file=Management%20Plan%2013.4.docx&action=default&mobileredirect=true

Hämeen ammattikorkeakoulu. (2016). Lepaan puiston historialliset alueet, rakennukset ja näkymät. Haettu 4.3.2017 osoitteesta https://hameenamk-my.sharepoint.com/:w:/r/personal/ssuomalainen1_hamk_fi/_layouts/15/Doc.aspx?sourcedoc=%7BE8C00555-1A52-44E9-AE3F-F9DBB2DE09D3%7D&file=Management%20Plan%2013.4.docx&action=default&mobileredirect=true

Hämeen ammattikorkeakoulu (2016). Suomen ensimmäinen Green Flag Award – tunnus Lepaan kampuksen puistolle. Haettu 18.4.2017 osoitteesta http://www.hamk.fi/uutiset/Sivut/Green_Flag_HAMK_Lepaalle.aspx

Hänninen, K. & Kaila, T. (2010). *Sata vuotta puutarhaopetusta Lepaalla*. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu

ICOSMOSin Suomen osasto r.y. (2011). Firenzen julistus. Haettu 8.12.2018 osoitteesta <http://www.icomos.fi/sivut/kansainvaellinen/julistukset-ja-suositukset/--firenzen-julistus.php>

Jaakkola, S. (2017). *Monivuotisten kasvien käyttö sankarihaudoilla, case Hollolan sankarihautausmaa*. Opinnäytetyö. Puutarhatalouden koulutusohjelma. Hämeen ammattikorkeakoulu. Haettu 7.3.2017 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201701261705>

Jukarainen, K. (2014). *Lepaan puiston kehittämiskonsepti*. Opinnäytetyö. Maisemasuunnittelun koulutusohjelma. Hämeen ammattikorkeakoulu. Haettu 31.1.2017 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201405025540>

Jukarainen, K. (2014). Tilakäsityksen havainnollistaminen. Haettu 31.1.2017 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201405025540>

Jutikkala, E. & Nikander, G. (1945). *Suomen kartanot ja suurtilat III*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Kivi

Keep Britain Tidy (n.d.). Who we are – Our history. Haettu 18.4.2017 osoitteesta <http://www.keepbritaintidy.org/ourcharity/529>

Keljo, H. (2015). Historiallisten puutarhojen suunnittelun, saneerauksen ja hoidon ongelmakohtia : Käytännön vinkkejä historiallisissa kohteissa työkentelyyn. Opinnäytetyö. Hämeen ammattikorkeakoulu. Haettu 29.4.2017 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201505056149>

Laki rakennusperinnön suojelemisesta 498/2010. Haettu 5.3.2017 osoitteesta <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100498?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Laki%20rakennusperinn%C3%B6n%20suojelemisesta%20498%2F2010#Pidp446279568>

Luonnonvarakeskus (2015). Sinistä vai punaista? Aurinkoa vai varjoa? Apua kasvivalintaan Luonnonvarakeskuksen uudesta perennahausta. Haettu 7.3.2017 osoitteesta <https://www.luke.fi/uutiset/sinista-vai-punaista-aurinkoa-vai-varjoa-apua-kasvivalintaan-luonnonvarakeskuksen-uudesta-perennahausta/>

Luonnonvarakeskus (2015). Perennat. Luonnonvarakeskuksen uusi perennahaku. Haettu 11.3.2017 osoitteesta <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/kasper/puutarha/puutarhapalvelut/perennat>

Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999. Haettu 5.3.2017 osoitteesta <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990132?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=maan%C3%A4ytt%C3%B6-%20ja%20rakennuslaki%20132%2F1999#Pidp2437424>

Maankäyttö- ja rakennusasetus 895/1999. Haettu 8.12.2018 osoitteesta <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990895?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=895%2F1999#Lidp445836896>

Mattila, V. (2016). *Perennojen käytön historiaa Suomessa – Lepaan puiston perennat*. Opinnäytetyö. Puutarhatalouden koulutusohjelma. Hämeen ammattikorkeakoulu. Haettu 23.2.2017 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016120218874>

Mikkonen-Hirvonen, S. & Tiitinen, T. (n.d.) Eurooppalainen maisemayleissopimus. Haettu 9.12.2018 osoitteesta <http://www.sadanvuodensatoa.fi/artikkelit/eurooppalainen-maisemayleissopimus-europeiska-landskapskonventionen>

Muinaismuistolaki 295/1963. Haettu 8.12.2018 osoitteesta <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1963/19630295?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=muinaismuistolaki%20%28295%2F1963%29#Pidp446839728>

Museovirasto. (2009). Lepaan puutarhaoppilaitoksen suojellut rakennukset ja suojelualueet. Haettu 9.12.2018 osoitteesta www.kyppi.fi/to.aspx?id=130.200210

Museovirasto. (2009). Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. Hattulan keskiaikaiset kartanot ja Lepaan puutarhaopisto. Haettu 1.12.2016 osoitteesta http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=3970

Museovirasto. (2016) Kulttuuriympäristön palveluikkuna. Lepaan puutarhaopiston alueella olevat kiinteät muinaisjäännökset. Haettu 9.12.2018 osoitteesta www.kyppi.fi/to.aspx?id=112.82010076

Mäkinen, L. (2013). *Perennayhdyskunta suunnitteluperiaatteena – kasviökologian oppeja hyödyntävä perennaistutusten suunnittelu*. Opinnäytetyö. Maisemasuunnittelun koulutusohjelma. Yrkeshögskolan NOVA. Haettu 12.3.2017 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201302031992>

Ojanen, E. (2017). Heitokekiveysmäinen seinävieruskiveys. Kartanon ympäristön talvi-inventointi 21.2.2017, Lepaa.

Ojanen, E. (2017). Kartanon etupiha. Kartanon ympäristön talvi-inventointi 21.2.2017, Lepaa.

Ojanen, E. (2017). Kartanon takapihan istuskelualueen vieressä oleva kenttäkiveys, liian alhaalle asennettu sadevesikaivo ja vinoon painunut nupukivireunus. Kartanon ympäristön talvi-inventointi 21.2.2017, Lepaa.

Ojanen, E. (2017). Kartanon Taltelan puoleinen pääty. Kartanon ympäristön talvi-inventointi 21.2.2017, Lepaa.

Ojanen, E. (2017). Päädyn istutusalue, joka on peipin valtaama. Kartanon ympäristön talvi-inventointi 21.2.2017, Lepaa.

Ojanen, E. (2017). Päädyn ramppi, metalliportaot ja liuskekivimuuri. Kartanon ympäristön talvi-inventointi 21.2.2017, Lepaa.

Ojanen, E. (2017). Takapihan pergola ja kiviportaot. Kartanon ympäristön talvi-inventointi 21.2.2017, Lepaa.

Oksanen, S. (1963). 1.-2.10.63 tehdyt havainnot Louhisaaren kartanopuiston kasvistosta. Saatavilla verkossa. Haettu 28.4.2017 osoitteesta

https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/raportti/read/asp/hae_liite.aspx?id=126979&ttyyppi=pdf&kansio_id=481

Paikkatietoikkuna. (n.d.) Lepaan puistoalueen ja kartanon sijainti. Haettu 27.4.2017 <https://kartta.paikkatietoikkuna.fi/?lang=fi>

Pankakoski, A., Laurila, E. & Kallio, T. (1960). *Lepaan puutarhaoppilaitos 1910-1960*. Valkeakoski: Valkeakosken Kirjapaino Osakeyhtiö

Perinnepiha (2014). Pappilat. Tietoa pappiloiden puutarhahistoriasta. Haettu 2.3.2017 osoitteesta <http://puutarhahistoria.fi/puutarhahistoria/puutarhoja-eri-ymparistoissa/pappilat/>

Raunio, M. (2014). *Saneeraussuunnitelman laatiminen historiallisesti arvokkaalle ja suojellulle pihaympäristölle*. Opinnäytetyö. Maisemasuunnittelun koulutusohjelma. Hämeen ammattikorkeakoulu. Haettu 28.4.2017 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201405045682>

Rakennusuojelulaki 60/1985. Haettu 8.12.2018 osoitteesta <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1985/19850060?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=rakennusuojelulaki>

RT 99-11119 Infra 23-710115 (2013). Historiallisten puistojen ja puutarhojen suojelu, hoito ja kunnostus. Rakennustieto. Haettu 5.3.2017 osoitteesta <https://www-rakennustieto.fi.ezproxy.hamk.fi/bin/get/id/5guoZSPW8%3A%2447%2411119%2446%24pdf.0.0.5gunJ4yOi%3A%2447%24handlers%2447%24net%2447%24statistics%2495%24download%2495%24pdf%2446%24stato.5gv06pzjY%3AC1-110471/11119.pdf>

Suomalainen, S. (2017). Lepaan kartanon takapiha, rannan puoleinen pääty. Sähköpostiviesti tekijälle 4.2.2017.

Suomalainen, S. (2017). Lepaan kartanon takapiha, Taltelan puoleinen pääty. Sähköpostiviesti tekijälle.

Suomen perustuslaki 731/1999. Haettu 8.12.2018 osoitteesta <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=731%2F1999>

Tapper, A. (2009). *Leif Simberg Lepaan puiston suunnittelijana*. Opinnäytetyö. Maisemasuunnittelun koulutusohjelma. Hämeen ammattikorkeakoulu.

Tyrvöntö-Seura (2017). Lepaa. Sivulla kerrotaan Lepaan omistajasuvun historiasta. Haettu 25.1.2017 osoitteesta <http://www.tyrvanto.net/lepaa>

Tyrvöntö-Seura (2017). Lepaan Kartano. Sivulla kerrotaan Lepaan kartanon historiasta. Haettu 25.1.2017 osoitteesta <http://www.tyrvanto.net/lepa/lepaankartano>

VALOA Oy. (2004). Valaistussuunnitelma Lepaa – Johtola. Nidottu valaistussuunnitelma, saatavilla HAMK:n henkilökunnalta. Tampere: VALOA Architectural Lighting Desing.

Valmunen, H. (2007). *Lepaan puiston historiaselvitys*. Opinnäytetyö. Maisemasuunnittelun koulutusohjelma. Hämeen ammattikorkeakoulu.

Virtuaalikylä. (2011). Lepaan kartano eri vuosisadoilla. Haettu 23.2.2017 osoitteesta http://www.virtuaali.info/opetusmaatilat/albumi.php?tila_id=39&albumi_id=652#

Ympäristöhallinto (2016). Maisemat. Haettu 17.1.2018 osoitteesta <http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Maisemat>

HAASTATTELUT

Peltoniemi, H. (2016). Koulutusohjelmajohtaja, Hämeen ammattikorkeakoulu. Haastattelu 4.10.2016.

VANHOJA PERENNALAJEJA LEPAAN KARTANON YMPÄRISTÖÖN

Vanhaja perennalajeja Lepaan kartanon ympäristöön.

Liite 1

Sivu 1/3

Esiintynyt Lepaalla 50-luvulla, peräisin 1600-1800-luvulta
Esiintynyt Lepaalla 50-luvulla, peräisin 1900-luvun alusta
Peräisin 1600-1900-luvuilta

Suomalainen nimi	Tieteellinen nimi	Kukinta-aika	Väri	Korkeus cm
Akileija	Aquilegia	touko-heinäkuu	kaikkia	15-100
Alppiröyhytatar	Aconogonon alpinum	kesä-heinäkuu	valk	100
Arovuokko	Anemone sylvestris	kesäkuu	valk	35
Asterit	Aster	kesä-heinäkuu	valk-pun-lila	20-30
Euroopanlalppitähti	Leontopodium alpinum	heinä-syyskuu	valk	20
Harakankello	Campanula patula	kesä-syyskuu	viol	25-80
Harjaneilikka	Dianthus barbatus	heinä-elokuu	valk-pun	30-50
Helminukkajäkärä	Anaphalis margaritacea	heinä-syyskuu	valk	50
Herttavuorenkilpi	Bergenia cordifolia	touko-kesäkuu	v.pun-viol	30-50
Hopeahärkki	Cerastium tomentosum	kesä-heinäkuu	valk	10-20
Hyasintti	Hyacinthus orientalis	toukokuu	kaikkia	20-30
Hämykuunlilja	Hosta undulata 'Erromena'	heinä-elokuu	lila	50-100
Idänsinililja	Scilla siberica	touko-kesäkuu	sin	15-25
Iisoppi	Hyssopus officinalis	heinä-syyskuu	sin-tum.sin	30-60
Isoinkarvillea	Incarvillea delavayi	kesä-heinäkuu	pun	30-60
Isokonnatatar	Persicaria bistorta	kesä-heinäkuu	valk, v.pun	20-80
Isomaksaruoho	Hylotelephium telephium	heinä-syyskuu	valk, v.pun	15-50
Isoritarinkannus	Delphinium elatum	heinä-elokuu	sin	180
Isotähtiputki	Astrantia major	heinä-elokuu	valk-v.pun	50-80
Jaloangervot	Astilbe arendsii	heinä-syyskuu	valk-pun-lila	20-40/50-100
Jalokiurinkannus	Corydalis nobilis	touko-kesäkuu	kelt	60
Jalopähkämö	Stachys macrantha	heinä-elokuu	sinipun	40-50
Jaloritarinkannus	Delphinium Belladonna-hybr. 'Capri'	heinä-elokuu	sin	150-200
Kaitaröyhytatar	Aconogonon divaricatum	heinä-elokuu	valk	60-120
Kanadanpiisku	Solidago canadensis	elo-lokakuu	kelt	150
Kartanokuunlilja	Hosta Fortunei-ryhmä 'Stenantha'	heinä-elokuu	v.viol	40-60
kattomehitähti	Sempervivum tectorum	heinä-elokuu	pun	20-30
Kaukasianmaksaruoho	Sedum spurium	heinä-elokuu	valk-pun	15
Kaunokainen	Bellis perennis	kesä-lokakuu	valk	15
Kaunopunahattu	Echinacea purpurea	heinä-syyskuu	v.pun	70-100
Keisarinpikarililja	Fritillaria imperialis	huhti-toukokuu	kelt-orans	50-100
Keltakannusruoho	Linaria vulgaris	heinä-syyskuu	v.kelt	20-70
Keltalilja	Lilium monadelphum	heinä-elokuu	kelt	120
Keltanarsissi	Narcissus pseudonarcissus	touko-kesäkuu	kelt	20-35
Keltapäivänlilja	Hemerocallis lilio-asphodelus	kesä-heinäkuu	kelt	90
Kesäpikkusydän	Dicentra formosa	heinäkuu	v.pun-valk	20-40
Kevätesikko	Primula veris	touko-kesäkuu	kelt	15-30
Kevätkaihonkukka	Omphalodes verna	touko-kesäkuu	sin	10-20
Kevätsahrami	Crocus vernus	maalis-toukokuu	viol	10-15
Kevätvuohenjuuri	Doronicum orientale	toukokuu	kelt	30-60
Kiiltokuunlilja	Hosta undulata 'Irish Green'	heinä-elokuu	v.viol	50-60
Komealupiini	Lupinus polyphyllus	kesä-syyskuu	viol	60-100
Korallikeijunkukka	Heuchera sanguinea	kesä-elokuu	pun	20-40
Koreahohdekukka	Helenium hoopesii	heinäkuu	kelt	60
Koreakärsämö	Achillea ptarmica f. multiplex	heinä-syyskuu	valk	50
Kultapallo	Rudbeckia laciniata 'Goldball'	elo-syyskuu	kelt	150-2000
Kultapäivännouto	Helianthemum nummularium	kesä-heinäkuu	kelt	10-20
Kurjenkello	Campanula persicifolia	kesä-elokuu	v.sin	30-100

Suomalainen nimi	Tieteellinen nimi	Kukinta-aika	Väri	Korkeus cm
Kyläneidonkieli	Echium vulgare	heinä-elokuu	sin	80
Lehtosinilatva	Polemonium caeruleum	heinä-elokuu	sin	25-50
Maariankello	Campanula medium	heinä-elokuu	pun	40-80
Mongolianmaksaruoho	Sedum hybridum	heinä-elokuu	kelt	15
Mooseksenpalavapensas	Dictamnus albus	kesä-heinäkuu	valk-v.pun	50-80
Mukulaleinikki	Ranunculus vicaria	huhti-kesäkuu	kelt	10-20
Mustakoiranköynnös	Bryonia alba	heinä-syyskuu	kelt	300-500
Myrkkylilja	Colchicum	syys-lokakuu	sini-viol	15-20
Myskimalva	Malva moschata	heinä-syyskuu	valk-v.pun	50-120
Mäkimeirami	Origanum vulgare	heinä-elokuu	v.pun	20-60
Nukkapähkämö	Stachys byzantina	heinä-elokuu	v.pun	20-50
Ojakärsämö	Achillea ptarmica	heinä-syyskuu	valk	30-60
Patjarikko	Saxifraga x arendsii	touko-kesäkuu	valk-pun	5
Pietaryrtti	Tanacetum vulgare	heinä-syyskuu	kelt	30-150
Piiskut	Solidago	heinä-syyskuu	kelt	30-100
Pioni	Paeonia	kesä-heinäkuu	pun	60-100
Puistolemmikki	Myosotis sylvatica	touko-heinäkuu	sin	20-50
Puistolumikello	Galanthus nivalis	maalis-toukokuu	valk	10-20
Punapäivänkakkara	Tanacetum coccineum	kesä-heinäkuu	pun	30-90
Punatähkä	Liatris spicata	heinä-syyskuu	pun	40-70
Rauniokilikka	Cymbalaria muralis	kesä-elokuu	valk	10
Rohtoraunioyrtti	Symphytum officinale	kesä-syyskuu	sin-viol	30-120
Rohtosormustinkukka	Digitalis purpurea	heinä-elokuu	kaikkia	120-200
Rohtosuopayrtti	Saponaria officinalis	heinä-syyskuu	valk	30-90
Ruskolilja	Lilium bulbiferum	heinä-elokuu	orans-pun	40-100
Rusopäivänlilja	Hemerocallis fulva	heinä-elokuu	orans-pun	40-90
Rusopäivänlilja 'Sirkku'	Hemerocallis fulva 'Sirkku'	kesä-elokuu	orans	60-120
Ruusumalva	Malva alcea	heinä-elokuu	v.pun	100
Rönsyakankaali	Ajuga reptans	kesä-heinäkuu	sin-viol	15-25
Saksankirveli	Myrrhis odorata	touko-elokuu	valk	70-200
Saksankurjenmieikka	Iris germanica	kesäkuu	viol	40-90
Sammalleimu	Phlox subulata	touko-kesäkuu	valk-lila-sin	5-10
Sinipallo-ohdake	Echinops bannaticus	heinä-syyskuu	sin	80-120
Sinipellava	Linum perenne	heinä-elokuu	sin	25-70
Siperiankurjenmieikka	Iris sibirica	kesä-heinäkuu	viol-sin	60-100
Siperianmaksaruoho	Sedum aizoon	heinäkuu	kelt	40
Suikeroalpi	Lysimachia nummularia	kesä-elokuu	kelt	5
Suomentatar	Aconogonon x fennicum	heinä-elokuu	valk	180
Syysasteri	Aster novi-belgii	elo-lokakuu	valk-pun-sin	70-150
Syysleimu	Phlox paniculata	elo-syyskuu	valk-pun-sin	60-100
Särkynytsydän	Lamprocapnos spectabilis	kesä-heinäkuu	puna-valk	90
Särmämaksaruoho	Sedum sexangulare	kesäkuu	kelt	3-8
Talventähti	Eranthis hyemalis	maalis-huhtikuu	kelt	10
Tarha-alpi	Lysimachia punctata	heinä-elokuu	kelt	70
Tarhaidänunikko	Papaver orientale	kesä-heinäkuu	orans-pun	30-70
Tarhaillakko	Hesperis matronalis	kesä-elokuu	valk-lila	40-80
Tarhakalliokieli	Polygonatum x hybridum	kesäkuu	valk	90
Tarhakultakärsämö	Achillea filipendulina	heinä-elokuu	kelt	50-120
Tarhakylmänkukka	Pulsatilla vulgaris	touko-kesäkuu	sinviol	30
Tarhapioni	Paeonia x festiva	touko-kesäkuu	valk-pun	50-100

Suomalainen nimi	Tieteellinen nimi	Kukinta-aika	Väri	Korkeus cm
Tarharauniorytti	<i>Symphytum asperum</i>	kesä-elokuu	sin-viol	60-200
Tarhasinivalvatti	<i>Cicerbita macrophylla</i>	heinä-elokuu	sini-lila	80-150
Tiikerililja	<i>Lilium tigrinum</i>	elo-syyskuu	orans	90-150
Tulikellukka	<i>Geum coccineum</i>	heinä-elokuu	orans-pun	20-40
Tulppaani	<i>Tulipa</i>	touko-kesäkuu	valk-kelt-pun	35-60
Turkestaninmaksaruoho	<i>Sedum ewersii</i>	elo-syyskuu	pun	15
Tähkälaventeli	<i>Lavandula officinalis</i>	kesä-elokuu	sini-lila	40
Tähkätädyke	<i>Veronica spicata</i>	heinä-elokuu	sin	25
Törmäkatkero	<i>Gentiana septemfida</i>	elo-syyskuu	sin	30
Ukkomansikka	<i>Fragaria moschata</i>	kesäkuu	valk	20-35
Ukonhattu	<i>Aconitum napellus</i>	kesä-syyskuu	sin	80-150
Ukonkello	<i>Campanula latifolia</i>	heinä-elokuu	valk-sini-lila	60-120
Unelmatädyke	<i>Veronica gentianoides</i>	kesäkuu	v.sin	15-40
Valkokarhunköynnös	<i>Calystegia sepium</i>	heinä-elokuu	valk	200-300
Valkomaksaruoho	<i>Sedum album</i>	heinä-elokuu	valk	5-10
Valkonarsissi 'plenus'	<i>Narcissus poeticus</i>	toukokuu	valk	40
Valkopeippi	<i>Lamium album</i>	touko-syyskuu	valk	20-80
Varjolilja	<i>Lilium martagon</i>	heinä-elokuu	valk-pun	70-150
Verikurjenpolvi	<i>Geranium sanguineum</i>	kesä-heinäkuu	viol	20-50
Viiruhelvi	<i>Phalaris arundinacea</i>	heinä-elokuu	valk	100
Vuohenkello	<i>Campanula rapunculoides</i>	heinä-syyskuu	viol	20-90
Vuorikaunokki	<i>Centaurea montana</i>	touko-kesäkuu	sini-pun	30-80

LUKEN MUKAAN KESTÄVÄT KASVILAJIKANNAT

Luken mukaan kestävä kasvilajikannat

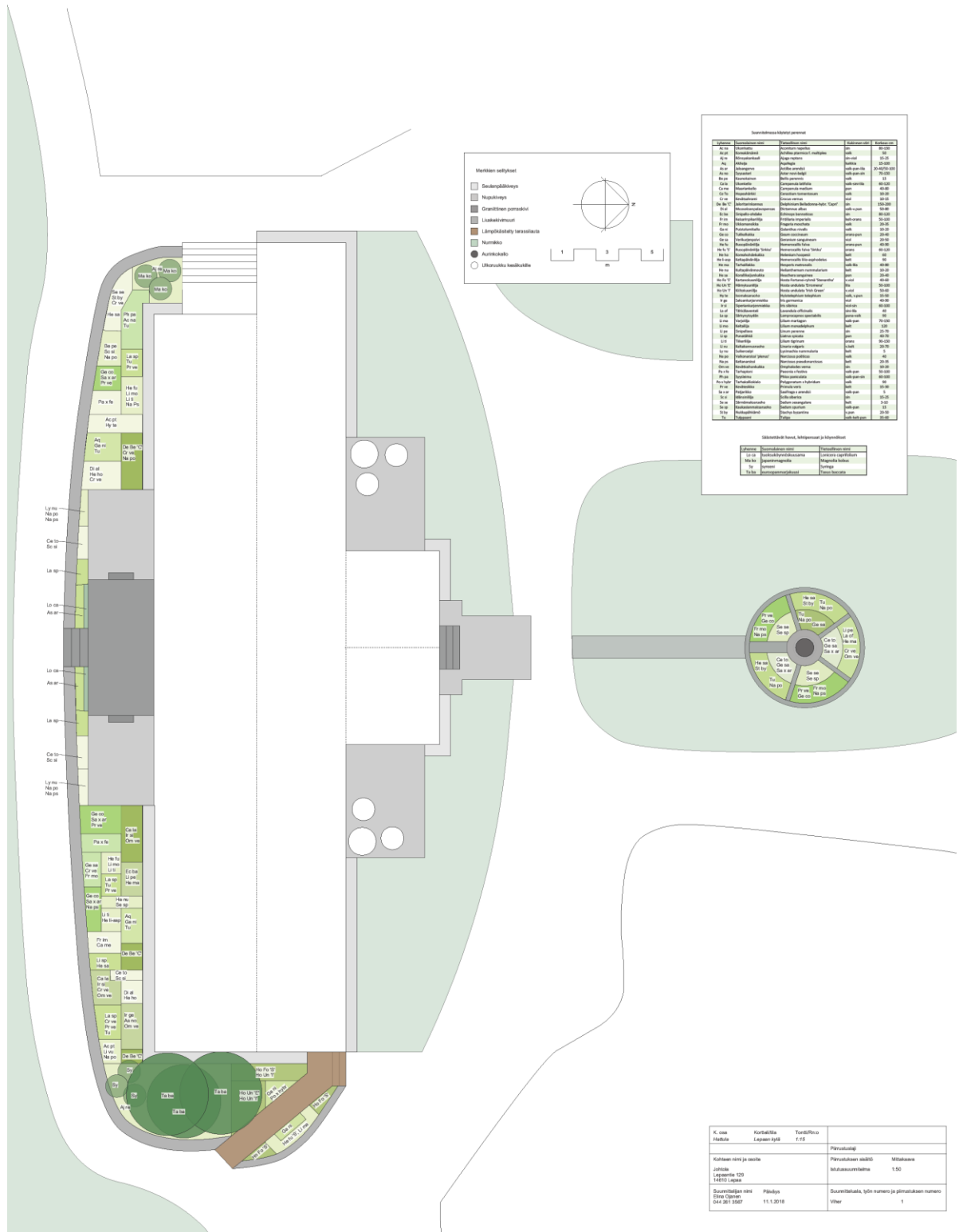
Liite 2

Sivu 1/1

Esiintynyt Lepaalla 50-luvulla, peräisin 1600-1800-luvulta
Esiintynyt Lepaalla 50-luvulla, peräisin 1900-luvun alusta
Peräisin 1600-1900-luvuilta

Suomalainen nimi	Tieteellinen nimi	Kannan rekisteritunnus	Käytetty
Alppiröyhytatar	Aconogonon alpinum	TTA-890	Ei
Hopeahärkki	Cerastium tomentosum	L-20	Kyllä
Hämykuunilija	Hosta undulata 'Erromena'	TTA-905	Kyllä
Iisoppi	Hyssopus officinalis	L-40	Ei
Isotähtiputki	Astrantia major	L-13	Ei
Jaloangervot	Astilbe arendsii-ryhmä	L-9, L-10, L-11	Kyllä
Jalopähkämö	Stachys macrantha	TTA-496	Ei
Kaitaröyhytatar	Aconogonon divaricatum	L-1	Ei
Kaukasianmaksaruoho	Sedum spurium	L-60	Kyllä
Kevätkaihonkukka	Omphalodes verna	TTA-525	Kyllä
Kevätvuohenjuuri	Doronicum orientale	L-23	Ei
Kartanokuunilila	Hosta Fortunei-ryhmä 'Stenantha'	TTA-443	Kyllä
Kiiltokuunilija	Hosta undulata 'Irish Green'	TTA-487	Kyllä
Koreahohdekukka	Helenium hoopesii	L-38	Kyllä
Kesäpikkusydän	Dicentra formosa	L-75	Ei
Ketoneilikka	Dianthus deltoides	L-22	Ei
Pikkuasteri	Aster sedifolius	TTA-869	Ei
Rusopäivänlilja	Hemerocallis fulva 'Sirkku'	TTA-355	Kyllä
Sinipallo-ohdake	Echinops bannaticus	L-25	Kyllä
Siperiankurjenmiekkä	Iris sibirica	L-44	Kyllä
Sammalleimu	Phlox subulata 'Helmi'	TTA-728	Ei
Sammalleimu	Phlox subulata 'Loimu'	TTA-465	Ei
Syysasteri	Aster novi-belgii	TTA-869	Kyllä
Tarha-alpi	Lysimachia punctata	L-52	Ei
Tulikellukka	Geum coccineum	L-36	Kyllä
Verikurjenpolvi	Geranium sanguineum 'Hempukka'	TTA-554	Kyllä

KARTANON YMPÄRISTÖN YLEISSUUNNITELMA

K. o.s.a	Korttelin	Tontinno	
Helsinki	Lappeenranta	F-15	
Kohaan niminen ja osittain	Lappeenranta		Pöytäkirja
Järjestö	Lappeenranta		Pöytäkirjan liite
14615 Lappeen			Muutoksen sisältö
			Mittakaava
			1:50
Luonnoksen nimi	Pöytäkirja		Luonnoksen numero
Elina Ojanen			
044 051 3907	11.10.2016		1

SUUNNITELMASSA KÄYTETTYJEN PERENNOIDEN ISTUTUSTIHEYDET JA MÄÄRÄT YHTEENSÄ

Suunnitelmassa käytettyjen perennoiden istutustiheydet ja määrät yhteensä

Lyhenne	Suomalainen nimi	Tieteellinen nimi	Kukinnan väri	Korkeus cm	Istutusväli	Kpl/m ²	Kasvien määrä yht.
Ac na	Ukonhattu	Aconitum napellus	sin	80-150	45	5	4
Ac pt	Koreakärsämä	Achillea ptarmica f. multiplex	valk	50	30	10-12	14
Aj re	Rönsyakankaali	Ajuga reptans	sin-viol	15-25	35	8	160
Aq	Akileija	Aquilegia	kaikkia	15-100	20-40	6-25	26
As ar	Jaloangervo	Astilbe arendsii	valk-pun-lila	20-40/50-100	40	6	8
As no	Syysasteri	Aster novi-belgii	valk-pun-sin	70-150	45	5	3
Be pe	Kaunokainen	Bellis perennis	valk	15	25	16	7
Ca la	Ukonkello	Campanula latifolia	valk-sini-lila	60-120	40	6	6
Ca me	Maariankello	Campanula medium	pun	40-80	30	10-12	8
Ce To	Hopeahärkki	Cerastium tomentosum	valk	10-20	30	10-12	16
Cr ve	Kevätsahrami	Crocus vernus	viol	10-15	5-10	100-400	353
De Be 'C'	Jaloritarinkannus	Delphinium Belladonna-hybr. 'Capri'	sin	150-200	40-50	4-6	14
Di al	Mooseksenpalavapensas	Dictamnus albus	valk-v.pun	50-80	40-50	4-6	6
Ec ba	Sinipallo-ohdake	Echinops bannaticus	sin	80-120	40	6	2
Fr im	Keisarinpikarililja	Fritillaria imperialis	kelt-orans	50-100	30-40	6-10	7
Fr mo	Ukkomansikka	Fragaria moschata	valk	20-35	30	10-12	14
Ga ni	Puistolumikello	Galanthus nivalis	valk	10-20	10-15	36-100	199
Ge co	Tulikellukka	Geum coccineum	orans-pun	20-40	30-40	6-10	23
Ge sa	Verikurjenpolvi	Geranium sanguineum	viol	20-50	35	8	11
He fu	Rusopäivänliilja	Hemerocallis fulva	orans-pun	40-90	40	6	3
He fu 'S'	Rusopäivänliilja 'Sirku'	Hemerocallis fulva 'Sirku'	orans	60-120	40	6	4
He ho	Koreahohdekukka	Helenium hoopesii	kelt	60	35	8	8
He li-asp	Keltapäivänliilja	Hemerocallis lilio-asphodelus	kelt	90	40	6	2
He ma	Tarhailakko	Hesperis matronalis	valk-lila	40-80	40	6	4
He nu	Kultapäivännouto	Helianthemum nummularium	kelt	10-20	20	25	12
He sa	Korallikeijunkukka	Heuchera sanguinea	pun	20-40	30	10-12	21
Ho Fo 'S'	Kartanokuunililja	Hosta Fortunei-ryhmä 'Stenantha'	v.viol	40-60	35	8	18
Ho Un 'E'	Hämykuunililja	Hosta undulata 'Erromena'	lila	50-100	50	4	5
Ho Un 'I'	Kiiltokuunililja	Hosta undulata 'Irish Green'	v.viol	50-60	35	8	20
Hy te	Isomaksaruoho	Hylotelephium telephium	valk, v.pun	15-50	35	8	7

Lyhenne	Suomalainen nimi	Tieteellinen nimi	Kukinnan väri	Korkeus cm	Istutusväli	Kpl/m2	Kasvien määrä yht.
Ir ge	Saksankurjenmiekkä	<i>Iris germanica</i>	viol	40-90	40	6	3
Ir si	Siperiankurjenmiekkä	<i>Iris sibirica</i>	viol-sin	60-100	35-50	4-8	9
La of	Tähkälaventeli	<i>Lavandula officinalis</i>	sini-lila	40	30	10-12	4
La sp	Särkynytsydän	<i>Lamprocapnos spectabilis</i>	puna-vaik	90	40-50	4-6	11
Li ma	Varjolilja	<i>Lilium martagon</i>	vaik-pun	70-150	20-30	10-25	17
Li mo	Keltalilja	<i>Lilium monadelphum</i>	kelt	120	40	6	3
Li pe	Sinipellava	<i>Linum perenne</i>	sin	25-70	40	6	4
Li sp	Punatähkä	<i>Liatrus spicata</i>	pun	40-70	30	10-12	6
Li ti	Tiikerililja	<i>Lilium tigrinum</i>	orans	90-150	35	8	8
Li vu	Keltakannusruoho	<i>Linaria vulgaris</i>	v.kelt	20-70	15-20	25-36	10
Ly nu	Suikeroalpi	<i>Lysimachia nummularia</i>	kelt	5	35	8	2
Na po	Valkonarsissi 'plenus'	<i>Narcissus poeticus</i>	vaik	40	15-25	16-36	113
Na ps	Keltanarsissi	<i>Narcissus pseudonarcissus</i>	kelt	20-35	15-25	16-36	75
Om ve	Kevätkaihonkukka	<i>Omphalodes verna</i>	sin	10-20	30-35	8-12	24
Pa x fe	Tarhapieni	<i>Paeonia x festiva</i>	vaik-pun	50-100	50	4	10
Ph pa	Syysleimu	<i>Phlox paniculata</i>	vaik-pun-sin	60-100	35	8	6
Po x hybr	Tarhakalliokieli	<i>Polygonatum x hybridum</i>	vaik	90	40	6	2
Pr ve	Kevätesikko	<i>Primula veris</i>	kelt	15-30	25	16	47
Sa x ar	Patjarikko	<i>Saxifraga x arendsii</i>	vaik-pun	5	25	16	35
Sc si	Idänsinililja	<i>Scilla siberica</i>	sin	15-25	15-20	25-36	46
Se se	Särmämaksaruoho	<i>Sedum sexangulare</i>	kelt	3-10	25	16	24
Se sp	Kaukasianmaksaruoho	<i>Sedum spurium</i>	vaik-pun	15	30	10-12	19
St by	Nukkapähkämö	<i>Stachys byzantina</i>	v.pun	20-50	30	10-12	15
Tu	Tulppaani	<i>Tulipa</i>	vaik-kelt-pun	35-60	5-10	100-400	423